

HELSINKI FOUNDATION
FOR HUMAN RIGHTS

ПРАВА ДИТИНИ

під час війни

ЗВІТ З МОНІТОРИНГУ ПРАВ ДИТИНИ
УСПІШНІ ПРАКТИКИ

ЗМІСТ

02 Вступ

03 Методологія моніторингу

05 Розділ «Участь дітей в прийнятті рішень, що їх стосуються»

16 Розділ «Захист дітей»

32 Розділ «Забезпечення реалізації прав дітей»

49 Позитивні практики

59 Додатки: інструментарій моніторингового дослідження

Автори:
Наталія Єсіна,
Марина Купрікова,
Тарас Щербатюк,
Дмитро Науменко

ВСТУП

Захист прав дітей – це завжди важливе та актуальне завдання, яке закріплене на міжнародному та національному рівнях в низці Міжнародних та регіональних договорів, актах національного законодавства.

В умовах війни питання захисту прав дітей набуває пріоритетного значення та має бути головним на порядку денному як на державному, так і місцевому рівнях.

Органи державної влади та місцевого самоврядування мають докладати усіх необхідних зусиль для забезпечення захисту дітей, реалізації їхніх прав та інтересів.

Триваючий збройний конфлікт та виклики, з якими зіштовхується держава, потребують постійного аналізу поточного стану захисту прав дітей та роботи над вдосконаленням державних та місцевих політик у сфері захисту прав дитини.

Важлива також консолідація зусиль усіх суб'єктів, які відповідають за реалізацію прав та інтересів дитини на державному та місцевому рівнях.

Розглядаючи виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав дитини та необхідність визначення рівні захисту дітей в умовах війни, громадська організація "МАРТ" підготувала звіт щодо стану дотримання прав дитини на рівні територіальних громад.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження стану дотримання прав дитини в умовах війни проводилося за методологією «Права дитини в умовах війни».

«Права дитини в умовах війни» це інструмент який дозволяє визначити поточний стан дотримання прав дитини у територіальних громадах України в умовах війни та визначати дієві та неефективні практики роботи виконавчих органів рад щодо їх обов'язків по забезпеченню дотримання прав дитини.

Індикатори методології базуються на стандартах міжнародних та регіональних договорів у сфері прав дитини, актах національного законодавства.

Система оцінювання побудована за основними сферами реалізації та захисту прав дитини, заснованими на повноваженнях місцевої влади. Кожна сфера містить напрями реалізації прав дитини, об'єкти моніторингу, джерела отримання інформації та індикатори оцінювання.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ:

Оцінити стан дотримання прав дитини в умовах війни на рівні територіальних громад України.

Напрями дослідження:

1. Участь дітей в прийнятті рішень, що їх стосуються.
2. Захист дітей.
3. Забезпечення реалізації прав дитини.

Особливості дослідження:

Оцінка стану дотримання прав дитини в умовах війни проводилась громадською організацією «МАРТ» спільно з незалежними експертами та фахівцями органів місцевого самоврядування, які відповідальні за реалізацію місцевих політик у сфері прав дитини.

Дослідження проводилось у чотирьох областях України (Чернігівська, Сумська, Донецька, Черкаська), які мають різний статус в умовах війни та умови в яких проводить свою діяльність органи місцевого самоврядування.

За підсумками моніторингу було визначено найбільш дієві практики стану дотримання прав людини в умовах війни та розроблено мапу рекомендацій (чек- лист поліпшення) для покращення місцевих політик у сфері дотримання прав дитини.

Результати проведеного моніторингу та мапи рекомендацій є публічними та доступними на сайті громадської організації «МАРТ».

МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ:

- Аналіз інформаційних ресурсів (сайти, ЗМІ, інформаційні бюлетені тощо).
- Аналіз офіційних документів (програми, розпорядження, накази, офіційні відповіді на запити, звіти тощо).
- Опитування, фокус групи.
- Спостереження: відкрите або приховане.

РОЗДІЛ “УЧАСТЬ ДІТЕЙ В ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ, ЩО ЇХ СТОСУЮТЬСЯ”.

Норми права, які гарантують право на участь дітей та молоді.

«Спілкуватися більше як з рівними, без сюсюкання. Дорослим слід більше довіряти дітям»¹.

Базовим документом, яким закріплено право дитини на участь в прийнятті рішень які її стосуються є Конвенція організації об'єднаних націй «Про прав дитини»².

Статті 12 Конвенції зазначає:

1. Держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що стосуються дитини, до того ж поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю.

2. З цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що стосується дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

Комітет ООН з прав дитини концептуалізує право на участь згідно зі статтю 12 разом із правами на інформацію (стаття 17) та свободу вираження поглядів, релігії, свідомості, зборів та об'єднання (статті 13 та 15).

По суті закріплення відповідної норми закріпило права і здатності дітей впливати на дії та рішення, які їх зачіпають. На держави покладено обов'язок трансформації статусу дитини відносно статусу дорослих як на індивідуальному, так і на колективному рівнях. Прийняття відповідної норми дало початок розвитку ідей та розробки нормативних документів по закріпленню права участі дітей в прийнятті рішень, що їх стосуються на регіональних рівнях.

Комітет ООН з прав дитини в загальному коментарі № 12³ про право дитини бути почутою визначив 9 основних вимог до участі:

¹ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4

² https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

³ <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/general-comment-no-12-2009-right-child-be-heard/>

Прозорість та інформативність. Дітям повинна бути надана повна, доступна, така, що враховує чинники різноманіття, та відповідна віковій інформація про їхнє право на вільне вираження поглядів та на приділення належної уваги їхнім поглядам, а також про те, яким чином відбуватиметься участь, її сферу дії, ціль та потенційний вплив.

Добровільний характер. Дітей за жодної умови не можна примушувати до висловлення поглядів всупереч їхнім власним бажанням, вони мають знати, що можуть припинити участь на будь-якому етапі. Наприклад, дитина має самостійно ухвалювати рішення щодо членства у шкільній раді

Повага. Діти повинні бути вислухані, ставлення до них має бути серйозним, а до їхніх поглядів – поважним.

Значущість. Діти повинні мати можливість висловлювати погляди з питань, які мають справжню значущість для їхнього життя, і які дозволяють їм скористатися наявними в них знаннями, навичками та здібностями; дітям має бути надана можливість ініціювати ідеї та заходи.

Дружні до дітей умови та методи роботи. Підходи до роботи з дітьми повинні бути адаптовані до їхніх можливостей. Повинні бути в наявності адекватна кількість часу та адекватні ресурси, щоб діти належним чином підготувалися та мали достатню впевненість у собі й можливість поділитися ідеями.

Слід брати до уваги той факт, що діти, залежно від віку та розвитку здібностей, потребують підтримки різного рівня та різних форм залучення.

Інклюзивність. Участь повинна бути інклюзивною, слід уникати наявних проявів дискримінації та надавати можливості для залучення всіх дітей, як дівчаток, так і хлопчиків. Не можна робити припущень про те, що можуть або не можуть робити окремі групи дітей. Діти повинні мати рівні можливості для висловлювання своїх думок та відображення свого внеску

Навчальний супровід. Вчителям та іншим дорослим потрібні підготування, навички та підтримка для ефективного сприяння участі дітей, вони мають володіти, наприклад, навичками слухання, спільної роботи з дітьми та ефективного їх залучення згідно з розвитком їхніх здібностей.

Безпека й чутливість до ризиків. За певних обставин висловлення поглядів може бути ризикованим. Діти мають бути впевненими в тому, що вони можуть критикувати або оскаржувати будь-який аспект наданих їм послуг, і за це не буде ані покарання, ані відплати. Дорослі несуть відповідальність за дітей, з якими вони працюють. Вони повинні вживати всіх застережних заходів для мінімізації небезпеки насильства чи експлуатації стосовно дітей, або будь-яких інших негативних наслідків їхньої участі.

Підзвітність. Важливі подальші дії, а також дії на основі будь-яких дитячих пропозицій. Це посилює вплив від участі дітей та повагу до їхніх прав. Діти мають право одержувати чітку інформацію про те, яким чином їхня участь вплинула на досягнення будь-яких результатів. Там, де це доцільно, дітям слід надавати можливість участі в подальших процесах або діях. Потрібні механізми, які б дозволяли дітям подавати скарги і вимагати компенсації. Необхідні моніторинг та оцінювання участі, по змозі, разом з самими дітьми.

Комітет міністрів Ради Європи у Рекомендації CM/ Rec(2012)24 про участь дітей і молоді віком до 18 років в якій зокрема зазначив, що діти окремо й у складі колективів мають право, засоби, простір, можливість і, в разі необхідності, підтримку, щоб вільно висловлювати свої погляди, бути почутими й вільно робити внесок у рішення з питань, які їх стосуються, а їхнім поглядам приділяється належна увага відповідно до їхнього віку та зрілості.

Необхідність забезпечення активної участі молодих людей в ухваленні рішень і діяльності на місцевому і регіональному рівнях закріплено Європейською хартією щодо участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні.

У Хартії визначено обов'язок місцевим і регіональним органам влади ввести в дію структури або механізми, що дозволять забезпечити участь молоді у прийнятті і обговоренні рішень, які стосуються їх та сприяння реалізації ними проєктів з наданням доступу до фінансової і матеріально-технічної допомоги. Структури повинні бути представницькими і на постійній основі займатися всіма питаннями, в яких молоді люди висловлюють інтерес.

Варто також згадати про прийняття Радою Європи з прав дитини на 2022–2027 рр. стратегії «Права дитини на практиці: від стабільної ре-

⁴ <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>

алізації до спільного новаторства»⁵, в якій визначено шість пріоритетних напрямків, діяльність за якими допоможе гарантувати права та якнайкращі інтереси дитини:

- Свобода від насильства для всіх дітей
- Рівні можливості та соціальне включення для всіх дітей
- Доступність технологій для всіх дітей і їх безпечне використання
- Дружнє до дитини правосуддя для всіх дітей
- Надання права висловлюватися кожній дитині
- Права дітей у кризових і надзвичайних ситуаціях

Приймаючи стратегію Рада Європи визнала наявність проблем з доступом дітей до процесів участі:

- Участь дітей часто ігнорується і залишається фрагментарною на національному рівні, крім того, існує потреба в більш координованому та стабільному підході, який би забезпечувався за допомогою постійних механізмів, що пропонують дітям легкий доступ до процедур прийняття рішень і дають їм змогу брати в них участь більш систематично.
- Для ефективної участі дітям не вистачає інформації про її механізми, а також інформації у зручній і зрозумілій для них формі.
- Діти недостатньо залучені до процесів, що відбуваються в межах систем судочинства і прийняття відповідних рішень.
- Дітям також не вистачає доступу до зручних і зрозумілих механізмів подання скарг.
- Можливості долучитися до заходів участі доступні не для всіх дітей. Зокрема, діти, які перебувають у вразливому становищі, а також малолітні діти недостатньо залучені до процесів участі.
- Підхід до участі під керівництвом дорослих має обмежені можливості для вирішення проблеми нерівноправності позицій дітей і дорослих.
- Обмеження демократичного громадянства дітей є основною перешкодою успішній реалізації решти їхніх прав.
- Для вирішення таких проблем, як насильство та цькування у школах або доступність здорового середовища, й

⁵ <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-new-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027-is-now-available-in-ukrainian>

ефективнішого надання дітям ретельно зважених послуг, які враховують їхні інтереси, необхідна точка зору «зсередини», зокрема знання, якими володіють самі діти.

- Діти, які виступають у ролі захисників прав людини, стикаються з труднощами, коли їм доводиться відстоювати власні права, і коли потрібно, щоб їх сприймали серйозно. У деяких контекстах їм навіть погрожують, чинять на них тиск і заважають діяти.
- Рада Європи взяла на себе зобов'язання вживати подальших дій для забезпечення більш успішного впровадження чинних стандартів та інструментів у державах-членах Ради Європи, а також сприяти новаторству й нарощуванню потенціалу у вибраних напрямках.
- На національному рівні діє низка законів та підзаконних нормативних актів, які по суті кореспондують з Міжнародними нормами та деталізують механізми участі дітей на рівні нашої держави.
- Закон України «Про основні засади молодіжної політики»⁶ визначено основні завдання молодіжної політики в Україні, серед яких є варто виділити:
 - створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень;
 - підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань професійного розвитку, працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб;
 - формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;
 - сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді.

Детальні кроки по забезпеченню реалізації даного права визначено державною програмою «Молодь України" на 2021-2025 роки»⁷. Так, зокрема завданнями програми є активізація залучення молоді до процесів ухвалення рішень.

⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>

Стан реалізації політик участі дітей та молоді на місцевому рівні.

Питання, які ставились перед дослідниками:

Чи створено у громаді дорадчі органи, які орієнтовані на права дитини

- Чи проводить роботу дорадчий орган/яка періодичність проведення роботи/які рішення приймаються на рівні дорадчого органу.
- Які категорії дітей залучаються до їх роботи.

Чи створено учнівське самоврядування в освітніх закладах, які функціонують у громаді

- Чи проводить роботу дорадчий орган/яка періодичність проведення роботи/які рішення приймаються на рівні дорадчого органу, звіти (квартальні, річні)
- Які категорії дітей залучаються до їх роботи (вік, стать, вразливість)

Чи долучаються діти до формування та впровадження місцевих політик в громаді

- Чи вивчається думка дітей перед прийняттям місцевих програм та заходів.
- Чи долучаються діти до звітування виконавчих органів рад щодо проведення заходів у сфері захисту прав дітей та реалізації місцевих політик.
- Чи приймають безпосередню участь у прийнятті рішень на рівні громади.

Чи долучаються діти до формування та впровадження місцевих політик в громаді

- Чи вивчається думка дітей перед прийняттям місцевих програм та заходів.
- Чи долучаються діти до звітування виконавчих органів рад щодо проведення заходів у сфері захисту прав дітей та реалізації місцевих політик.
- Чи приймають безпосередню участь у прийнятті рішень на рівні громади.

Чи розроблено та впроваджено інформаційні політики щодо підвищення рівня знань дітей в можливостях реалізації їх права на участь у прийнятті рішень на місцевому рівні

- Чи розроблено інформаційні матеріали щодо прав дитини
- Чи розроблено інформаційні матеріали щодо механізмів участі дітей
- Чи проводиться інформування на офіційних інформаційних ресурсах рад про наявні можливості участі дітей в прийнятті рішень на рівні громад.

Чи надається підтримка дітям для реалізації їх проектів, ініціатив у громаді.

- Чи наявні затверджені механізми участі дітей у прийнятті рішень на рівні громади
- Чи надається організаційна підтримка дітям на створення та впровадження ініціатив та проектів.
- Чи виділяються кошти у громаді на підтримку молодіжних проектів та ініціатив.

У Ватутінській громаді участь дітей в прийнятті рішень, що їх стосується реалізується через Лігу старшокласників. Ліга старшокласників проводить в освітніх закладах різні заходи, які спрямовані на розвиток лідерських якостей учнів. У 2023 році проведено “Школу лідерів”, учасники якої беруть участь у написанні інтернет – проектів Ліги старшокласників «Ми - патріоти Черкащини», які розміщуються на Веб-порталі КНЗ «Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників ЧОР»: «Мій ідеал громадянина – патріота»; «Здоровим бути модно»; «На цій землі я народився»; «Пишаюся тобою рідний краю»; «Добро починається з тебе»; «Знаю та реалізую свої права». Також проводяться майстер класи: «Уміння працювати в команді», «Чи є клас колективом?».

Спеціалістами Ватутінського Центру соціальних служб розроблено та випущено листівки та буклети щодо механізмів захисту прав дітей.

В Новояворівській громаді в листопаді 2023 року створено Молодіжну раду при виконавчому комітеті Новояворівської міської ради, яка є дорадчим органом з питань реалізації молодіжної політики у межах Новояворівської територіальної громади. В 2023 році в громаді було реалізовано освітній проєкт “Шлях сміливих та успішних” за ініціа-

тиви Новояворівської міської ради та відділом освіти Новояворівської міської ради.

Щодо Трускавецької громади, зі слів представників ОМС, в межах громади організаційна підтримка дитячих ініціатив надається виключно недержавними організаціями. У відкритих джерелах не знайдено підтвердження залучення ОМС дітей до прийняття рішень.

В Лебединській громаді Сумської області ми на жаль не знайшли активного залучення органами місцевого самоврядування дітей в прийнятті рішень. Позитивним прикладом активізації молоді від 14 років є робота громадських недержавних організацій. Зокрема, ГО ГО «Switch on» (Молодіжний центр «АТМОСФЕРА») намагається якимось чином впливати на дозвілля молоді в громаді, в тому числі, через участь в проєктній діяльності з тематики розвитку регіону та окремих громад. Також в Лебедині створена молодіжна рада, куди за положенням можуть входити діти від 14 років. Активної підтримки та участі в формуванні місцевих політик аналіз при створенні звіту не виявив.

Що стосується Білопільської громади, за інформацією представників ОМС, в громаді надається організаційна підтримка дітям на створення та впровадження ініціатив та проєктів, але знов таки, в контексті роботи недержавних організацій та відповідної реалізації проєктів.

Розпорядженням голови Білопільської міської ради № 37-ОД від 13.02.2023 року було затверджено склад ініціативної групи зі створення Молодіжної ради при виконавчому комітеті Білопільської міської ради, яка є відповідальною за підготовку та проведення установчих зборів зі створення молодіжної ради. Відбулося це за активним сприянням ГО «Ліга змін», яка працює над створенням молодіжних рад в громаді. Інформації про затвердження складу ради не виявлено. В травні 2023 року підлітків громади залучили до участі з сумським головою «Пласт-НСОУ» - Володимир Міщенко, зокрема, молодіжний простір «Free youth» організував зустріч для людей віком 14-35 років.

На базі Корюківського Центру дитячої та юнацької творчості функціонує Рада старшокласників громади.

Учнівське самоврядування здійснює свою діяльність через роботу учнівських парламентів. Члени учнівського парламенту представляють інтереси учнівської громадськості та здійснюють зв'язок з вчителями та батьками, беруть участь у плануванні організації шкільного життя та входять до складу Молодіжної ради міської ради.

В Сновській ТГ також активно діє Молодіжна рада при міському голові «Сновська активна молодь», яка була створена в 2019 році. На регулярній основі Молодіжна рада проводить роботу з дітьми та молоддю громади віком від 14 до 18 років, шляхом проведення: опитувань, спостережень, проведення засідань не рідше 4 разів на рік.

Прикладом підтримки місцевою владою участі молоді у прийнятті рішень є запровадження міської цільової програми «Шкільний громадський бюджет в Корюківській міській територіальній громаді на 2021-2024 роки». Мета Програми - створення додаткових умов для якісної неформальної освіти учнів ЗЗСО Корюківської міської ради та системи співпраці і взаємодії органу місцевого самоврядування та шкільної громадськості для активізації молоді. Створено можливість участі учнів у процесі, в якому частина бюджету Корюківської міської ради шляхом голосування спрямовується на реалізацію кращих ідей учнів. Також програмою передбачено ряд заходів, які направлені на розвиток системи взаємодії органу місцевого самоврядування та шкільної громадськості шляхом підготовки, подачі, аналізу, відбору та реалізації проєктів, проведення тренінгів, семінарів та відкритих уроків.

Корюківський молодіжний центр «КУБ» у співпраці з багатьма організаціями й установами Корюківської громади реалізували проєкт «Свідомий вибір – успішне майбутнє». Проєкт передбачає надання можливості майбутнім абітурієнтам пройти триденне стажування за спеціальностями, які вони для себе обрали. Дехто з абітурієнтів пройшли стажування у Корюківській центральній районній лікарні, зацікавлені в аграрній справі пройшли стажування на полях ПСП «Червоний маяк». Для майбутніх кухара-кондитера та фахівця з готельно-ресторанної справи відкрив свої двері затишний Туристично-готельний комплекс «Бреч». Дві випускниці стажувались у районній військовій адміністрації та Корюківській міській раді.

В 2021 році за ініціативи Молодіжної ради Сновської територіальної громади при міському голові(СМ) разом з відділом економічного розвитку та інвестицій міської ради та Управлінням освіти, сім'ї, молоді та спорту міської ради було розроблено Програму «Про шкільний громадський бюджет в Сновській міській територіальній громаді на 2022-2024 роки». Відповідно до положення проєкту можуть подавати лише учні 8-11 класів. Ідеї проєктів мають бути спрямовані на розвиток шкільної громади (шкільного самоврядування, освітніх навчальних процесів, впровадження інновацій, задоволення потреб

учнівської спільноти в частині освітніх та навчальних програм) та тематичного напрямку шкільного закладу; покращення навчального закладу та його території; впровадження інноваційних проєктів в тематичних сферах; покращення просторовому розвитку та естетичного вигляду, впровадженню сучасних інноваційних проєктів тощо.

Наразі у зв'язку з повномасштабним вторгненням частково фінансування даних програм є припиненим. Проте наявні механізми фінансування молодіжних ініціатив і проєктів за підтримки громадських організацій та залучення міжнародної донорської фінансової допомоги.

Також позитивною практикою є створення та підтримка органами місцевого самоврядування молодіжних центрів та осередків. В 2019 році було створено Комунальний заклад Корюківський міський молодіжний центр «КУБ». Даний центр був створений завдяки співпраці влади, громади та бізнесу. Окрім основної діяльності центр працює з дітьми, що мають девіантну поведінку та залучає їх до волонтерської діяльності, через яку у них формується активна життєва позиція.

В Сновській громаді на базі Сновського будинку культури було відкрито Молодіжний простір. Влітку 2023 року у громаді з'явився фахівець з питань молоді (молодіжний працівник), який займається розвитком даного простору та залученням молоді.

Додаткової активності в створенні дорадчих органів, в які входили б виключно діти, ми під час написання звіту не виявили. Зокрема, під час збору інформації визначено, що в обговоренні освітянських програм представником інтересів учнів є орган управління освітою; і всі заходи плануються з урахуванням безпекової ситуації та можливостей дітей.

Для забезпечення розвитку молодіжного руху в громаді, Корюківська міська рада за підтримки “Поліського фонду міжнародних та регіональних досліджень” у партнерстві з громадським об'єднанням “Спілка ініціатив Чернігівщини” сформували програму підтримки молодіжної політики в Корюківській міській територіальній громаді на 2022-2025 роки.

Висновок

Участь дітей у формуванні та впровадженні місцевих політик в громаді безумовно має бути, але як і інші аспекти діяльності громад, це наразі напряму залежить від безпекової ситуації в регіоні. Спираючись на аналіз ситуації в громадах, які обрані для дослідження ми можемо стверджувати, що прикордонні регіони можуть активізувати роботу в цьому напрямі виключно за умови безпечного середовища для дітей. При постійній дистанційній роботі закладів освіти та щоденних обстрілах це не є пріоритетним напрямом, незважаючи на важливість. У відносно безпечних регіонах, в громадах яких спостерігається велика кількість внутрішньо переміщених осіб, активізація процесів по залученню дітей до формуванню місцевих політик, які стосуються дотримання прав дітей та молоді є доцільним. Більше того, може сприяти прискоренню інтеграції різних категорій дітей в нове середовище, адже діти, як правило, мають неупереджений та оригінальний погляд та вирішення проблемних питань, пов'язаних з їх життєвими процесами.

Рекомендації:

Звернути увагу на доцільність створення дорадчих органів, які орієнтовані на права дитини та залучення різних категорій дітей до їх роботи задля вивчення думки дітей перед прийняттям місцевих програм та заходів, які стосуються дотримання прав дітей на рівні громади.

Проаналізувати ефективність діяльності учнівського самоврядування задля уникнення формалізації таких органів.

Розробити та впровадити інформаційні політики щодо підвищення рівня знань дітей в можливостях реалізації їх права на участь у прийнятті рішень на місцевому рівні.

Активно залучати дітей та молодь до написання проєктів, направлених на розвиток громади та до їх реалізації.

РОЗДІЛ «ЗАХИСТ ДІТЕЙ»

Норми права, якими встановлено позитивні зобов'язання держави щодо захисту дітей.

«Потрібно, щоб влада активніше привертала увагу суспільства до проблеми насильства щодо дітей, щоб правосуддя було швидким і щоб інтереси дитини були в центрі вжитих заходів».⁸

Конвенцією ООН про права дитини⁹, ухваленою Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р., закладено норми, якими гарантовано захист дитини.

ст. 6 Конвенції визнано за кожною дитиною невід'ємне право на життя та зобов'язання держав забезпечити у максимальній мірі виживання та розвиток дитини. По суті держава взяла на себе зобов'язання створити всі умови для збереження життя та здоров'я дитини, гарантувати їй захист від проявів небезпеки.

Більш широке та детальне визначення позитивних зобов'язань держави щодо захисту дітей викладено у ст. 19, 34 - 39 ст. Конвенції. Документом визначено, що держава повинна вживати всіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних і просвітніх заходів з метою захисту дитини від усіх форм фізичного, сексуального та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого і бруталного поводження та експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, з боку батьків, законних опікунів чи будь-якої іншої особи, яка турбується про дитину.

На державному рівні також повинні вживатися всі необхідні заходи для сприяння фізичному та психологічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка є жертвою будь-яких видів нехтування, експлуатації чи зловживань, катувань чи будь-яких жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження, покарання чи збройних конфліктів.

Стратегією «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства»¹⁰ задекларовано намагання Ради Європи посилити заходи, яких вживає для захисту дітей від насильства згідно з вимогами КПД ООН, ЄКПЛ, Європейської соціальної хартії, Лансаротської конвенції та інших конвенцій Ради Європи.

⁸ [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4](https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4)

⁹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

¹⁰ [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4](https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4)

Зокрема рада Європи буде спрямовувати свої зусилля на:

- Боротьбу із сексуальною експлуатацією дітей і сексуальним насильством щодо них через роботу Комітету сторін Лансаротської конвенції, виконання ролі органа контролю та платформи нарощування потенціалу для впровадження Лансаротської конвенції у всіх державах-членах Ради Європи та інших країнах.
- Посилення заходів запобігання насильству щодо дітей шляхом розроблення типових стратегій запобігання на національному рівні та вирішення проблеми розпалювання ненависті (включно з висловлюваннями сексистського характеру) і ризиків для дітей стати жертвами насильницької радикалізації.
- Підвищення обізнаності про важливе значення психологічної підтримки для дітей у державній системі охорони здоров'я та школах і забезпечення доступності таких послуг для дітей.
- Вироблення універсальних основних визначень насильства, інструментів оцінювання із загальноприйнятими показниками й надання рекомендацій щодо гармонізованого процесу збору докладних даних для регулярного отримання конкретної та надійної інформації.

Що стосується захисту дітей в умовах війни, конвенцією про захист цивільного населення під час війни¹¹ передбачено обов'язок надання державами захисту дітям як цивільним особам. Спеціальному ж захисту дітей присвячено статті 14, 17 цієї Конвенції:

“Сторони конфлікту вживатимуть усіх необхідних заходів для того, щоб діти до 15 років, які осиротіли чи були розлучені зі своїми сім'ями внаслідок війни, не залишалися напризволяще, а також для того, щоб полегшити, за будь-яких обставин, догляд за ними, виконання обрядів, пов'язаних з їхнім віросповіданням, та їхню освіту. Якщо це буде можливо, їхню освіту слід доручати особам з такими самими культурними традиціями”.

Додатковим протоколом до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I¹²), закріплено особливе відношення до дітей. Зокрема ст. 77 Протоколу закріплено обов'язок держав щодо забезпечення захисту дітей від будь-якого роду непристойних посягань. Сторони,

¹¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

¹² https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

що перебувають у конфлікті, мають забезпечувати захист і допомогу дітям, які їм потрібні з огляду на їх вік або з будь-якої іншої причини.

Згідно зі статтею 3 Конституції України¹³, недоторканність і безпека людини визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Стаття 28 Конституції України закріплює абсолютну заборону катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження чи покарання. Стаття 52 Конституції України приписує, що «Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом. Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Держава заохочує і підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей».

ст. 10 Закону України “Про охорону дитинства” задекларовано право дітей на захист від усіх форм насильства. Зокрема кожній дитині гарантується захист від усіх форм домашнього насильства та інших проявів жорстокого поводження з дитиною, експлуатації, включаючи сексуальне насильство, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють; втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин; залучення до екстремістських релігійних психокультурних угруповань та течій, використання її для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів, примушування до проституції, жебрацтва, бродяжництва, втягнення до азартних ігор тощо.

4 серпня 2021 року Кабінет Міністрів затвердив план заходів¹⁴ щодо реалізації Декларації про безпеку шкіл, що створив умови для забезпечення права на освіту та формування безпечного освітнього середовища у період збройного конфлікту на сході України. Відповідно до затвердженого плану держава визначила основні заходи по впровадженню безпечних умов в закладах освіти:

- *Ефективна система моніторингу нападів на заклади освіти - запровадження моніторингу напади на заклади освіти та навчити місцевих освітніх управлінців його використовувати);*
- *Захист закладів освіти від нападів та їх відновлення у разі пошкодження - заходи з попередження нападів на заклади освіти та забезпечення їх відновлення за кошти державного та місцевих бюджетів);*
- *Забезпечення безперервності навчання - підтримка сталості*

¹³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2021-%D1%80#Text>

здобуття освіти шляхом розвитку дистанційного навчання (цифрові навички, Інтернет, цифрові пристрої);

- Упровадження в освітню політику чутливих до конфлікту інструментів - інтеграція підходів чутливості до конфлікту до змісту освіти та навчання цим підходам вчителів;
- Забезпечення системності підходів до захисту освіти в умовах збройного конфлікту - утворення міжвідомчої робочої групи як інструмента міжвідомчу координацію заходів з реалізації Декларації;
- Інформаційна підтримка впровадження положень Декларації - просвітницькі та інформаційні заходи щодо положень Декларації та її вказівок, зокрема інформування про прогрес України міжнародних партнерів.

Відповідно до закону “Про запобігання та протидію домашньому насильству”¹⁵ основними напрямками реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є:

- запобігання домашньому насильству;
- ефективне реагування на факти домашнього насильства шляхом запровадження механізму взаємодії суб’єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування шкоди, завданої домашнім насильством;
- належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їхньої поведінки.

Діяльність органів місцевого самоврядування по захисту дітей на місцевому рівні.

Питання, які ставились перед дослідниками:

Створення умов для фізичного захисту дітей у громаді.

Чи здійснюються заходи з протидії домашньому насильству.

Чи забезпечено безпечні умови навчання в освітніх закладах.

¹⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

Чи здійснюється доступ до правосуддя дітей у громаді.

Чи створені умови для психологічного захисту дітей у громаді.

- Чи можуть діти звернутися до психолога у громаді.
- Чи облаштовано кабінети психологічної підтримки для дітей у громаді.

В закладах загальної середньої та дошкільної освіти Ватутінської територіальної громади задля протидії домашньому насильству організовано та проведено **інформаційно-просвітницькі заходи:**

виховні години «Сильна стаття проти насильства», «Що ми знаємо про насильство», «Щаслива сім'я – сім'я без насильства», «Ми проти насильства», «Діти проти насильства», «Світ без насильства», «Що таке насильство його форми. Як себе захистити», «Мій улюблений світ без насильства», «Разом проти насильства», «Від проступку до злочину»;

тренінги «Алгоритм дій педагогічних працівників у випадку надходження інформації про виявлені факти домашнього насильства», «Я свідок домашнього насильства – що мені робити?», «Подолоємо насилля разом», «Побудова довірливих відносин з дитиною як профілактика сексуального насильства», «Безлюдний острів», «Танцюючі чоловічки»;

онлайн-консультації на тему: «Домашнє насильство – це злочин, який карається законом», «Відповідальність батьків за неналежне виконання батьківських обов'язків»;

тематичні кола: «Що ми знаємо про насильство, як соціальне явище», «Умій сказати насильству – ні», «Попередження насильства в суспільному середовищі», «Створимо коло безпеки»;

акції: «16 днів проти насилля», «Долоні не для биття», «Долоньки добра та ласки», міжнародний день білої стрічки, «НевдарАвідіжмись»;

оформлено стенди: «Конвенція ООН про права дитини», «Підтримка сім'ї замість фінансування інтернатів», «Я маю право», «Центри соціальних служб для сім'ї дітей та молоді»;

Виставки малюнків, фотоколажів: «Світ без насилля», «Відкриті очі», «Насильство очима дитини», «Моя родина вільна від насильства»;

В бібліотеці облаштована тематична книжкова поличка «Права та

Закони суспільного життя», «Тільки не мовчи», «Час відвертості з собою: що таке насильство?», Протидія домашньому насильству стосовно жінок».

Заклади освіти Ватутінської міської територіальної громади забезпечені укриттями на 100%. Для укриття учасників освітнього процесу у Ватутінській міській територіальній громаді наявні - 6 найпростіших укриттів, 2 протирадіаційні укриття, 4 укриття орендуються в інших суб'єктів господарювання, ще додатково 3 використовуються в інших закладах освіти.

В закладах освіти Ватутінської громади наявні психологи та надається психолого-педагогічна допомога.

Також є психолог в Центрі соціальних служб, який надає психологічну допомогу дітям/сім'ям, які опинились в складних життєвих обставинах

Білопільська громада знаходиться в 10 км від кордону з РФ та має спільний кордон більше 40 км, тож майже щоденно потерпає від обстрілів з боку російських військових. Протягом 2022 та 2023 в громаді впроваджувався дистанційний спосіб навчання, які також продовжено на 2024 рік. Від ворожих ударів потерпає більшість населених пунктів територіальної громади. Про деякі села, такі як Волфине, Атинське, можна сказати, що вони повністю знищені. Для завдання ударів по території громади використовується практично весь спектр наявного у РФ озброєння, починаючи від стрілецької зброї, танків, артилерії, авіації і закінчуючи керованими авіабомбами. Також росіяни застосовують і нові зразки озброєння. Що стосується власне Білопілья, то в самому місті знищено будівлю Національної поліції, один із корпусів 4-ї гімназії, їдальню 5-ї Білопільської гімназії, сервісний центр пенсійного фонду, пошкоджено міську лікарню, магазини. Кілька разів завдавались удари по ретранслятору, вимикався зв'язок, теле сигнал, інтернет. Так само страждають житлові будинки, водогони та інші об'єкти інфраструктури. З початку агресії росії через ворожі обстріли у громаді [загинуло 20 мирних жителів](#), з них двоє дітей. Усі знищені чи пошкоджені будівлі не були військовими об'єктами. Також є список укриттів та захисних споруд (загальна кількість - 16), який ми з питань безпеки не наводимо в звіті. Через активні бойові дії у Білопільській громаді також зростає небезпека від вибухонебезпечних предметів, на сайті ОМС [розміщені](#) матеріали з основних правил минної безпеки.

Відповідно до безпекової ситуації, усі заходи, які є можливими в громаді, зводяться до дистанційних, в тому числі з питань протидії домашньому насильству, доступу до психологічних послуг, доступу до правосуддя. У 2023 році в Білопільській громаді провели 3 тематичні наради з представниками психологічної служби ЗО, заступниками директорів ЗЗСО, які опікуються виховною (правовиховною) роботою, до відома дітей доведено телефон "Гарячої лінії", акцентовано увагу на можливості звернення до шкільних психологів, соціальних педагогів та класних керівників. На території громади працює психологічна служба, що здійснює супровід дітей закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти. До складу служби входить 8 психологів та 6 соціальних педагогів, плани роботи яких погоджено директорами закладів, складено з урахуванням інтересів дітей. У 8 закладах освіти облаштовані кабінети психологічної підтримки для дітей громади.

Представники психологічної служби ЗО проводять роботу з дітьми з урахуванням умов дистанційного навчання. Згідно з "Програмою соціального захисту дітей Білопільської міської територіальної громади на 2024-2025 роки", яка в грудні затверджена рішенням сесії Білопільської міської ради, на наступні роки заплановане проведення для батьків та дітей у загальноосвітніх навчальних закладах батьківських зборів, бесід, лекцій, семінарів, тренінгів, засідань «круглих столів» з питань профілактики правопорушень серед дітей, запобігання жорсткому поводженню з дітьми, в тому числі в онлайн-режимі; проведення профілактичної роботи щодо запобігання домашньому насильству відносно дітей, вжиття заходів щодо захисту дітей, які потерпіли від домашнього насильства; забезпечення проведення інформаційно-просвітницької роботи серед молоді, спрямованої на її підготовку до сімейного життя та відповідального батьківства, популяризації сімейних цінностей - серед виконавців зазначені: відділ освіти, молоді та спорту Білопільської міської ради, Служба у справах дітей виконавчого комітету Білопільської міської ради, відділення поліції № 1 (м. Білопілья) СРУП ГУНП в Сумській області, комунальна установа Білопільської міської ради "Білопільський міський центр соціальних служб").

Що стосується Лебединської громади Сумської області, у порівнянні з Білопільям, вона знаходиться у більш вигідному географічному районі області та не має спільних кордонів з РФ, хоча також була в оточенні під час повномасштабного вторгнення та щоденно опиня-

ється в загрозі від повітряних тривог. Інформація про перелік укриттів на території Лебединської міської територіальної громади оприлюднена на офіційному сайті міськради – <https://lebedynrada.gov.ua/>. За повідомленням системи управління сайтом, зазначена інформація оновлена у 2022 році. Наразі у переліку 21 об'єкт у Лебедині та селах громади. Протягом 2022 року проводилися роботи щодо приведення у готовність до використання захисних споруд. Так, на базі одного з навчальних закладів громади облаштовано протирадіаційне укриття.

Кошти на реалізацію проєкту виділено з бюджету Лебединської міської територіальної громади. Комплекс робіт щодо облаштування укриттів продовжувався і у 2023 році. Протягом 2022-2023 року для керівників закладів загальної середньої освіти та їх заступників періодично проводились семінари про вибухонебезпечні предмети. Заходи на цю тему також в громаді проводяться для дітей. Представниками ДСНС, ювенальної поліції, спеціалістом з безпеки в освітньому середовищі проводяться теоретичні і практичні відпрацювання алгоритму дій під час сигналу "Тривога" для здобувачів освіти та викладачів навчальних закладів. Важливими є заняття з домедичної допомоги для дітей, так у Лебединському закладі загальної середньої освіти I-III ступенів №3 для учнів, які відвідують цифровий центр, організували практичне заняття з домедичної допомоги на тему «Зупинка кровотечі». З 15 по 17 травня 2023 року з метою удосконалення теоретичних знань і практичних навичок, навчання дітей діяти зібрано та рішуче, не розгубитися у випадку виникнення надзвичайних ситуацій у закладах освіти Лебединської міської територіальної громади проведено День цивільного захисту. В громаді працюють над питаннями питань функціонування мобільних (пересувних) класів безпеки, зокрема, з жовтня формувались заявки з орієнтовним переліком закладів загальної середньої освіти для проведення безпекових заходів.

Ведеться робота з протидії булінгу, зокрема, заходи “Булінг в школі та як цього уникнути”, міні-тренінги “Безпечна поведінка в інтернеті”, розповсюдження пам’ятки “Стоп булінг”.

Що стосується інших питань даного розділу, в грудні 2023 року Лебединська міська територіальна громада та громадська організація “Ліга сучасних жінок” уклали Меморандум про співпрацю. Основною метою документа є взаємодія та співпраця сторін в межах Проєкту “Від ризиків до можливостей: протидія конфліктам у громадах Сумської області” для підвищення спроможності Лебединської міської територіальної громади з управління процесами запобігання та врегулювання конфліктів, у тому числі, і гендерно зумовлених. Зазначимо, що ГО “Ліга сучасних жінок” – перша жіноча організація Сумщини, діяльність якої спрямована на реалізацію просвітницьких проєктів, допомогу сім’ям з дітьми та протидії домашньому насильству. Щодо останньої тематики, в громаді періодично проводяться відповідні заходи, так в листопаді 2023 року у громаді відбулася вулична акція «Синя стрічка – міжнародний символ захисту дітей від насильства у всіх його проявах», організована Управлінням праці та соціального захисту населення. В акції взяли участь керуючий справами виконавчого комітету Сергій Подолько, фахівці Лебединського міського центру соціальних служб та Служби у справах дітей, представники відділення поліції №3 (м. Лебедин) Сумського районного управління поліції Головного управління національної поліції в Сумській області, окремі заходи з тематики протидії насильству проводяться в навчальних закладах громади.

Новояворівська міська рада, Благодійна організація Благодійний фонд «Butterfly», та Центр надання соціальних послуг Новояворівської міської ради підписали меморандум про співпрацю щодо створення денного центру соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі з кризовою кімнатою. Підписання меморандуму передбачає проведення спільних заходів, реалізації програм та проєктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, в тому числі сексуальному насильству, пов’язаному з війною.

В громаді проведено круглий стіл «Зупинимо насильство разом» з представниками суб’єктів протидії домашньому насильству, а саме: поліцейськими офіцерами громади, дільничними інспекторами, інспектором ювенальної превенції, Центр надання соціаль-

них послуг Новояворівської міської ради, Служба у справах дітей Новояворівської міської ради, Відділ освіти Новояворівської міської ради, відділом охорони здоров'я та соціального захисту населення, Новояворівський інклюзивно-ресурсний центр щодо напрацювання спільно скоординованих чітких дій у протидії домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

В закладах освіти систематично проводять заходи щодо протидії насильству та кібербулінгу. Зокрема проведено бесіди з елементами тренінгу «Людина починається з добра», презентовано виставку дитячих малюнків «Ми за світ без насильства», проведено тренінг «Стоп булінг».

Основу укриттів для населення Новояворівської громади складають підвальні приміщення. 100 % освітніх закладів громади забезпечено укриттями. Спеціальна комісія провела обстеження приміщень 16 шкіл та 9 дитячих садків Новояворівської громади, які можуть використовуватися як укриття під час навчального процесу.

В закладах освіти Новояворівської громади наявні психологи та надається психолого-педагогічна допомога. Крім цього діти мають можливість звернутися за психологічною допомогою у інклюзивно-ресурсний центр Новояворівської міської ради, а також до практичного психолога у Центр надання соціальних послуг. Також у Новояворівську відкрили освітньо-реабілітаційний центр науки «Кристал'НЯ» для дітей, які постраждали від війни. Там використовують наукотерапію, щоб допомогти дітям подолати психологічні проблеми, спричинені війною.

В рамках акції «16 днів проти насильства» Трускавецьким міським центром соціальних служб спільно з відділом у справах сім'ї, молоді та спорту, відділом освіти Трускавецької міської ради, Трускавецьким відділенням поліції Дрогобицького ВП ГУ НП у Львівській області, Службою у справах дітей проведено ряд заходів, спрямованих на запобігання насильствам в Трускавецькій громаді, зокрема:

- Проведення флешмобу «Синя стрічка» проти насильства над дітьми в загальноосвітніх школах громади;
- Проведення тренінгу «Домашнє насильство»;
- Проведення лекцій для учнів шкіл Трускавецької ТГ на тему «Діти проти насильства» з нагоди відзначення щорічної акції «16 днів проти насильства»;

- Проведення майстер-класу «Повір у себе» до Міжнародного Дня людей з інвалідністю;
- Конкурс тематичних малюнків серед учнів загальноосвітніх шкіл громади;
- Проведення профілактичних уроків в загальноосвітніх школах громади на тему «Протидія булінгу», «Відмінність конфлікту від булінгу»;
- Розповсюдження інформаційно-просвітницьких матеріалів з метою профілактики насильства над дітьми в загальноосвітніх закладах Трускавецької ТГ.

В закладах освіти Трускавецької громади проводять заходи щодо протидії насильства, зокрема конкурс малюнків «Світ без насильства», правопросвітницькі заходи на тему «Кібербулінг. Взаємозв'язок булінгу та кібербулінгу в закладах освіти».

Заклади освіти Трускавецької громади забезпечені психологами, які надають психолого-педагогічну допомогу. Крім цього діти мають можливість звернутися за психологічною допомогою у інклюзивно-ресурсний

центр Трускавецької міської ради, де наразі також працює Кімната терапії іграшкою Toy Therapy Room, робота якої спрямована на надання психологічної підтримки дітям, відновлення цілісності емоційного, поведінкового, когнітивного, фізіологічного рівнів функціонування дитини, мінімізації негативних впливів війни на дитяче населення України.

В громаді працюють 16 закладів середньої освіти та 9 дошкільних навчальних закладів. Освітні заклади громади забезпечено укриттями. Було створено [комісію](#) для проведення обстеження захисних споруд цивільного захисту та найпростіших укриттів, що можуть використовуватись для учасників навчального процесу на території Трускавецької міської територіальної громади. В 2023 році на облаштування укриттів у школах Трускавецької громади було виділено значні [ресурси](#). А завдяки гранту від Польського Центра Міжнародної Допомоги та залученню ними спонсорів з Тайваню було закуплено на суму 55 ти-

сяч доларів меблі в укриття трьох міських шкіл (дивани, парти, столи, крісла тощо), а також генератори та теплову гармату.

В Корюківській територіальній громаді періодично проводяться спільні рейди із суб'єктами взаємодії, що здійснюють заходи у сфері протидії домашньому насильству, надання притулку (влаштування дітей у притулок, заклади охорони здоров'я); кризове та екстрене втручання (відвідування сімей, ініціювання притягнення батьків до відповідальності); консультування (індивідуальні, профілактичні бесіди, консультації); організація та проведення в освітніх закладах міста годин спілкування, дискусій, просвітницьких ігор, акцій, тренінгів, відеолекторіїв для учнівської молоді.

Щодо питання наявності облаштованих укриттів в навчальних закладах ситуація задовільна, в більшості заклади забезпечені уривками, в деяких навчальних закладах вони перебувають на стадії доукомплектування. Наразі на території Корюківської громади функціонують [8 ліцеїв та 2 гімназії](#).

В кожному закладі освіти громади працюють психологи, крім того, психолог працює в центральній районній лікарні, доступ до послуг психолога вільний. В рамках проекту «Психологічна підтримка дітей та дорослих в умовах війни», що реалізується Спілкою «Громадські Ініціативи України» у рамках програми CLEAR в Корюківській громаді облаштовано арт-терапевтичну кімнату, в якій проводяться зустрічі і заняття психологами та педагогами. Дана підтримка для дітей та батьків, які постраждали від війни направлена на подолання емоційних та психологічних наслідків пережитого.

Для підлітків з Корюківської громади проводився тренінг з стресостійкості. Захід організувала команда громадської організації «Агенція міських ініціатив». Отримані знання з протидії стресу та психологічної самопомогі в майбутньому мають перерости у навички відповідального ставлення до власного ментального здоров'я.

В Сновській територіальній громаді заходи з протидії домашньому насильству проводяться на рівні служби у справах дітей, навчальних закладів, дорадчих органів, громадських організацій. У громаді є відповідальна особа структурного підрозділу з питань здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі, а також функціонує спеціалізована служба підтримки (мобільна бригада соціально-психологічної допомоги) осіб, які постраждали від домашнього насильства та/

або насильства за ознакою статі.

У громаді на постійній основі функціонують кабінети психологічної допомоги зокрема:

- Кімната іграшкової терапії на базі Сновського ліцею №1;
- Простір можливостей на базі Сновського ліцею № 2;
- Простір дружній до дітей та молоді “КОЛО ПІДТРИМКИ” на базі Сновського будинку культури. Даний простір облаштовано для проведення психосоціальних активностей та рекреаційних заходів для дітей. Ремонт кімнати було здійснено за рахунок місцевого бюджету. Арттерапевтичні заняття проводять місцеві психологині.
- Консультаційний простір з питань попередження гендерно зумовленого насильства та реагування на його випадки на базі Територіального центру соціального обслуговування

На базі кожного навчального закладу громади працює психолог.

Наразі не в кожному навчальному закладі в громаді наявні укриття, тому частина навчальних закладів навчається у дистанційному режимі, заклади освіти у яких наявні укриття облаштовані відповідно до вимоги щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту. В рамках реалізації проєкту «Сновщина: допомога поруч» громадською організацією “Лампа” передбачено забезпечення всім необхідним 6 укриттів у навчальних закладах громади: Сновському ліцеї №1, Сновському ліцеї №3, Сновській початковій школі,

Тур'янській гімназії, Новоборовицькому ліцеї та Кучинівському ліцеї. □ У ході проєкту було придбано та передано школам пластикові ємності, технічні бідони, ящики-контейнери для зберігання продуктів, порошкові вогнегасники, переносні ліхтарі на сонячній батареї. Окрім того, було встановлено кулери для питної води, біотуалети та шкільні дошки. Поліцейський офіцер громади проводяться тематичні уроки: «Безпека неповнолітніх на дорозі та адміністративна відповідальність. Мінна небезпека».

Протягом 2023 у громаді реалізовувався проєкт «Психічне здоров'я у Золотоніській громаді» за підтримки БО «Благодійний Фонд Україна «РОТАРІ Е-КЛУБ УКРАЇНА». Проєкт включав кілька компонентів: 1. Курс занять для підлітків, групова та індивідуальна психо-корекційна робота на базі молодіжного центру (проведено 24 групові заняття, 45 індивідуальних консультацій). 2. Проведення наметових таборів для підлітків, у тому числі з родин ВПО (залучено 80 осіб, у тому числі 20 осіб з родин ВПО). 3. Тренінговий курс для освітян та психологів шкіл м. Золотоноша з тематики роботи з дітьми та родинами, які пережили травмуючі події (залучено 15 осіб). 4. Заняття для батьків з родин ВПО. (проведено 9 занять, залучено 180 осіб).

<https://gurt.org.ua/news/informator/95483/>

Налагоджена співпраця з психологом з французької гуманітарної організації «Тріангль Женерасьон Юманітер», щоп'ятниці проводяться групові зустрічі та тренінги, надається безкоштовна психологічна консультація індивідуально за запитом. Зустрічі проходять на базі молодіжного центру.

<https://www.facebook.com/zolomkj/posts/pfbid02ioYm5AxfBNfAZTtXvZqoKpZtRLUWeT9hBkd9MenfRzZtNkB5B9w7CoKVwq3TrPeel>

ВИСНОВОК

В областях прикордоння (Сумська та Чернігівська) з боку РФ фактично щодня та щоночі відбуваються обстріли. Іноді вони не залишають наслідків, але, на жаль, фіксуються також пошкодження та руйнування цивільної інфраструктури, поранення і загибель мешканців громад. Це призводить до масового переселення людей з небезпечних територій. В Сумській області відбулось повне переселення людей з 19 населених пунктів. Крім того, в листопаді 2023 року було заявлено про плани евакуювати дітей з населених пунктів, що знаходяться у зоні 30 кілометрів від кордону з росією. Відомо, що наразі в області евакуювали із п'ятикілометрової зони прикордоння понад 600 дітей.

Російські снаряди вибухають біля людських помешкань, на городах, дорогах, вулицях. Зазвичай використовується артилерія, обстріли відбуваються без перетину державного кордону, але також фіксуються випадки вибухових пристроїв, скинутих на мирні громади з безпілотників, що перетинають кордон з Україною.

Що стосується Черкаського та Львівського регіонів, то обстрілів по цивільних об'єктах менше, однак вони спрямовані на об'єкти критичної інфраструктури, які знаходяться в безпосередній близькості до житлових районів та навчальних закладів. Повітряні тривоги, які оголошуються через загрозу ракетних обстрілів та застосування БПЛА, впливають на усі процеси навіть у відносно безпечних областях. Спостерігається велика кількість внутрішньо переміщених осіб серед яких чимало дітей, які потребують особливої уваги, в тому числі в безпековому контексті.

Одночасно з фізичним впливом на дітей, не варто забувати про психологічні наслідки, спричинені як внутрішнім переміщенням, втратою соціальних зв'язків, рідних, друзів, так і постійним тиском від загроз обстрілів та безпосередньо влучань, незалежно від регіону. Також окремої уваги потребує активізація в громадах заходів з протидії домашньому насильству, адже в умовах війни спостерігається погіршення ситуації та збільшення випадків усіх видів насильства, в тому числі по відношенню до дітей.

Рекомендації

- *Наявні місця для укриття мають бути забезпечені усім необхідним для безпечного перебування в них.*

- *Необхідно залучати міжнародні організації до створення та облаштування нових укриттів та захисних споруд, зокрема, в навчальних закладах усіх регіонів, незалежно від близькості до кордону з РФ.*
- *Окремої уваги потребує створення можливостей для психологічної підтримки для дітей у громадах (зростає кількість постраждалих від воєнних дій, домашнього насильства, внутрішнього переміщення).*

РОЗДІЛ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДІТЕЙ»

У розрізненому світі, діти — об'єднуюча сила, здатна збирати нас усіх разом задля підтримки загальної етики.

Граса Машел-Мандела

Норми права, якими встановлено позитивні зобов'язання держави щодо захисту прав дітей.

Відповідно до статті 2 Конвенції про права дитини¹ всі діти за будь-яких обставин однаково мають право на всі закріплені у ній права. Жодна дитина, хлопчик чи дівчинка, не повинна піддаватися дискримінації за ознакою статі, віку, етнічної приналежності, раси, релігії, фізичних здібностей або будь-якого іншого статусу дитини, або її батька чи законного опікуна.

Найбільш повний перелік прав дітей та підлітків міститься у Конвенції, у якій визнається за дітьми і підлітками комплекс прав загального та спеціального характеру.

статтю 3 Закону України «Про охорону дитинства» встановлено, всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права і свободи, визначені цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Частина сьома статті 7 Сімейного кодексу України² встановлює, що дитина має бути забезпечена можливістю здійснення її прав, встановлених Конституцією України, Конвенцією про права дитини, іншими міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Діяльність органів місцевого самоврядування по захисту прав дітей на місцевому рівні.

Питання, які ставились перед дослідниками:

Чи забезпечується у громаді реалізація права на освіту

- Чи реалізується у громаді програми з розвитку освіти.
- Кількість закладів дошкільної та середньої освіти, які працюють

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

у громаді з зазначенням формату проведення навчання (очна, дистанційна, змішана)

- Чи забезпечується підвезення здобувачів освіти до освітнього закладу і у зворотному напрямку.
- Чи наявні програми, якими передбачено забезпечення викладачів та здобувачів освіти матеріально-технічними засобами, які дозволяють організацію та участь у освітньому процесі у онлайн форматі.
- Чи відбувається організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами, а саме: можливість отримання освітніх послуг в інклюзивно-ресурсних центрах та інклюзивних класах; забезпечення матеріально-технічними засобами, які дозволяють організацію та участь у освітньому процесі у онлайн форматі.
- Чи наявні умови для фізичної доступності до приміщень, в яких проходить навчання; наявність підручників.

Чи забезпечується у громаді реалізація права на охорону здоров'я

- Чи реалізуються місцеві програми з охорони здоров'я
- Чи проводяться щорічні профілактичні огляди у присутності батьків.
- Чи реалізуються профілактичні програми раннього виявлення вживання тютюну, алкоголю та наркотиків.
- Чи надається медична допомога та реабілітація дітям.
- Чи забезпечується право дітей дітей на безкоштовні медичні послуги та ліки.

Чи забезпечується у громаді реалізація права на соціальне забезпечення

- Чи проводяться заходи соціальної підтримки дітей на місцевому рівні.
- Чи проводиться соціальний супровід сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.
- Чи здійснюється організація та забезпечення гуманітарною допомогою дітей.
- Чи надається допомога дітям-сиротам і дітям, позбавленим

батьківського піклування.

- Чи забезпечується робота з наданням статусу дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройного конфлікту.
- Чи проводяться інформаційні заходи для дітей та молоді щодо порядку реалізації соціальних прав у громаді у тому числі шляхом оприлюднення інформації про соціальні послуги, які надаються у громаді.

Станом на кінець 2023 року у Ватутінській міській територіальній громаді інклюзивну освіту здобувають 32 дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються у закладах загальної середньої та дошкільної освіти, адаптованих для надання відповідних послуг. Педагогічний супровід таких дітей забезпечували 15 асистентів вчителів та 6 асистентів вихователів. Незважаючи на позитивну динаміку розвитку інклюзивної освіти в громаді, послуги з надання послуг з інклюзивної освіти зростають з кожним роком. За необхідністю обстеження дітей проводиться в інклюзивно-ресурсному центрі.

До Різдвяних свят, Дня захисту дітей, Дня родини, Дня молоді, Дня Українського козацтва, Дня Святого Миколая, для дітей з сімей, які опинилися в СЖО, внутрішньо переміщених дітей, було організовано та проведено 10 розважальних заходів, охоплено 257 осіб.

Фахівцями Центру, для дітей шкільного віку та підлітків громади, було проведено 25 групових заходів профілактичного характеру спрямованих на мотивацію ведення здорового способу життя та профілактику шкідливих звичок, попередження насильства та девіантної поведінки, роботою охоплено 306 осіб.

При Ватутінському центрі соціальних служб працює Дитяча точка «СПІЛЬНО» від Української освітньої платформи за підтримки ЮНІСЕФ - це безпечний простір, де батьки та діти проводять час за цікавими та корисними заняттями.

Варто зазначити що в рамках співпраці з ГО «Черкаський правозахисний центр» працює молодіжний ХАБ в рамках якого проводяться цікаві заходи для дітей та молоді.

Протягом 2023 року під соціальним супроводом Ватутінського центру соціальних служб перебувало 22 сім'ї, в яких виховується 66 дітей, та 3 особи;

З метою підвищення батьківського потенціалу, формування відповідального батьківства, в рамках тренінгового курсу «Батьківство в радість», проведено, 19 групових заходів, охоплено 182 особи.

З початком повномасштабної війни кількість внутрішньо переміщених осіб в громаді значно зросла. Ватутінський ЦСС мобілізував всі сили та ресурси для оперативного реагування на ситуацію, яка виникла від розгортання збройного конфлікту в Україні. Основна задача – забезпечення базових потреб, що наразі виникають у людей, які тікають від війни та розпочинають жити на новому місці. Завдяки тісній співпраці з Благодійною організацією «Єдність та порозуміння» та БО «БФ «КУЛЬТУРОЛОГІЯ» ВПО та вразливим категоріям мешканців Ватутінської міської територіальної громади видаються продуктивні набори (крупи, макаронні вироби, консерви, цукор, борошно, олія та інші продукти тривалого зберігання), засоби особистої гігієни (дитячі та дорослі підгузки, чоловічі та жіночі засоби гігієни, тощо), дитячі візочки, ванночки для купання, дитяче ліжко, матраци, ковдри, постільна білизна. Крім того, працює на постійній основі Банк одягу та взуття, де є як нові речі, так і вживані, які кожен, хто звертається, може взяти для себе та своєї сім'ї. В Банку одягу є одяг для дорослих та дітей, іграшки, також можуть бути речі першої необхідності: посуд, ковдри, постільна білизна, рушники тощо.

Під соціальним супроводом Центру соціальних служб знаходиться 3 прийомні сім'ї, в яких виховується 6 вихованців;

Послугою консультування охоплено 1 опікунську сім'ю в якій виховується 4 дітей сиріт.

В 2023 році здійснено 16 оцінювань потреб сімей, в яких виховується 30 дітей, для встановлення статусу дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;

З 2014 року 41 дитині встановлено статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

В засобах масової інформації було розміщено 164 статі, спрямовані на розвиток та підтримку сім'ї, збереження орієнтації населення на сімейний спосіб життя, запобігання насильству: газета «Місто робітниче»; Facebook-сторінці Ватутінського ЦСС <https://www.facebook.com/csdm.vatutine>., офіційному сайті Ватутінської територіальної громади <https://gromada.org.ua/gromada/vatutine/main/>;

В Білопільській громаді Сумської області станом на 11.12.2023 року на обліку Служби у справах дітей перебуває 38 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. З них під опікою, піклуванням перебуває 24 дитини, в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу – 9 дітей, в державних професійно-технічних навчальних закладах – 1 дитина, в інтернатному закладі – 1 дитина, у закладі Мінсоцполітики – 1 дитина, у сім'ї родичів – 1 дитина. На обліку дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах перебуває 17 дітей, з них 4 дітей – які зазнали психологічного насильства. На території Білопільської громади проживає 4 усиновлених дітей, у 16 родин опікунів, піклувальників виховується 19 дітей дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Наразі потребують розвитку такі сімейні форми виховання дітей, як прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу. Разом з тим слід зазначити, що не кожна дитина, яка проживає на території Білопільської громади, повною мірою захищена, що в дитячому середовищі подолані такі явища, як безвідповідальність з боку батьків, безпритульність, соціальне сирітство тощо. Протягом 9 місяців 2023 року проведено 26 профілактичних рейдів, обстежено умови проживання 58 сімей, ініційовано притягнення до адміністративної відповідальності за неналежне виконання батьківських обов'язків 11 батьків. Постійно ведеться робота щодо виявлення та здійснення заходів із захисту прав дітей, які опинились в складних життєвих обставинах.

В громаді “Прийнята та реалізується місцева програма розвитку освіти на 2022-2024 роки”, станом на грудень 2023 року, функціонують 3 заклади дошкільної освіти та 6 закладів загальної середньої освіти, до лютого 2022 року в громаді забезпечувалося підвезення здобувачів освіти до освітніх закладів і у зворотному напрямку. В умовах дистанційного навчання - ця функція не потрібна. Організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами відбувається в онлайн-форматі, а саме: можливість отримання освітніх послуг в інклюзивно-ресурсних центрах та інклюзивних класах, в тому числі і корекційно-розвиткових занять згідно розкладу (з вересня 2022 по червень 2023 рр. проведено 1829 занять).

Щороку в громаді приймається “Програма соціального захисту дітей Білопільської міської територіальної громади”. КУ БМР “Білопільський міський центр соціальних служб” здійснює супровід сімей в СЖО та видає гуманітарну допомогу родинам, де є діти. Дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування протягом 2023

року 6 разів надавали гуманітарну допомогу. Відбувається надання статусу дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройного конфлікту (за останній рік оформлено відповідний статус 250 дітям). На інформаційних ресурсах громади та її установ, а також на стендах відповідних установ розміщена інформація щодо можливостей оформлення соціальних послуг.

Обмеження доступу до якісних і стабільних медичних послуг через постійні обстріли прикордоння відчували та продовжують відчувати на собі мешканці Білопільської громади. Під прицілом опиняються медичні заклади, сільські ФАПи. Під час одного з обстрілів частково зруйновано лікарню буквально в центрі громади. 35 снарядів САУ пошкодили операційну, стоматологічний, хірургічний, рентгенкабінет, котельню медзакладу, дитяче та приймальне відділення. Обстріл почався тоді, коли лікарня була заповнена пацієнтами. Щодо медичної допомоги дітям-сиротам і дітям, які позбавлені батьківського піклування, КНП «Білопільська міська лікарня» повідомила у відповідь на запит, що в освітніх закладах медичне обслуговування дітей забезпечується медичними сестрами. Дітей цього контингенту під наглядом лікаря педіатра Білопільської міської лікарні четверо. Вони отримують безкоштовні медичні послуги, які потребують, а також послуги з профілактики захворювань. Забезпечуються ліками, які надходять з гуманітарною допомогою. Ці діти знаходяться на обліку в реабілітаційних установах, де проводяться фізична, психологічна, соціальна реабілітація. З дітьми та їх опікунами проводяться бесіди щодо порядку реалізації медичних прав у громаді.

Діти-сироти і діти, які позбавлені батьківського піклування, отримують безкоштовні медичні послуги в центрі, забезпечуються за необхідності ліками за рахунок гуманітарної допомоги. Програм, що дають можливість отримати безкоштовні та пільгові ліки, у громаді немає. В освітніх закладах медичне обслуговування дітей забезпечують медичні сестри, за потреби залучаються медичні працівники. Послуги фізичної, психологічної та соціальної реабілітації надаються комунальною установою «Інклюзивний ресурсний центр» Білопільської міської ради.

У Лебединській міській територіальній громаді надають освітні послуги дітям та учнівській молоді двадцять закладів загальної середньої освіти, дев'ять закладів дошкільної освіти, два позашкільних заклади: Лебединська дитячо-юнацька спортивна школа Лебединської міської ради Сумської області та Лебединський центр позашкільної освіти

Лебединської міської ради Сумської області; комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр» Лебединської міської ради Сумської області. На початок 2022 навчального року мережа закладів загальної середньої освіти проходила оптимізацію. Форма навчання після повномасштабного вторгнення була дистанційна, станом на 2023 рік - змішана, відповідно до безпекових умов навчальних закладів. На сайтах навчальних закладів розміщені поради з психологічної безпеки та запрошення на заходи збереження психологічного здоров'я, які проводять представники неурядових організацій.

В громаді функціонує комісія з питань захисту прав, яка на своїх засіданнях займається наданням статусу дитини, позбавленої батьківського піклування, зняттям або постановкою на соціальний супровід сімей. Також члени комісії розглядають питання про надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій.

У рамках співпраці з благодійними організаціями та фондами час від часу протягом 2023 року до Лебединської міської територіальної громади надходила цільова гуманітарна допомога. Вона розподілялася серед певних пільгових категорій (в тому числі, родин з дітьми) визначених благодійниками, а її видача і умови отримання анонсувалися на інформаційних ресурсах. В грудні Лебединська міська територіальна громада підписала Меморандум про співпрацю із Запорізьким благодійним фондом «Єдність» за майбутнє», який реалізує проєкт «Комплексна допомога для сімей з дітьми в Чернігівській, Сумській і Харківській областях» з надання багатоцільової грошової допомоги для вразливих сімей з дітьми, які постраждали від війни та зараз проживають у цих областях за підтримки Управління з координації гуманітарних справ Організації Об'єднаних Націй. Окрема увага іде на дітей, які виховуються у прийомних сім'ях та дитя-

чих будинках сімейного типу Лебединщини.

Навесні 2023 року в Лебедині відкрили два Цифрові навчальні центри. Завдяки співпраці Лебединської міської ради, Управління освіти, молоді та спорту виконавчого комітету Лебединської міської ради та Міжнародної некомерційної організації «Людина в біді» на території Лебединської міської територіальної громади функціонують 2 Цифрових навчальних центри – один на базі закладу загальної середньої освіти № 1, ще один – на базі закладу загальної середньої освіти № 3. Цифрові навчальні центри створено для надання освітніх, психологічних послуг, а також організації дозвілля для дітей Лебединської громади.

Що стосується медичної допомоги, комунальне некомерційне підприємство “Лебединська лікарня імені лікаря К.О.Зільберника” Лебединської міської ради є закладом охорони здоров'я, який обслуговує населення Лебединської міської територіальної громади (м. Лебедин і 91 населений пункт колишнього Лебединського району) кількістю 42540 осіб. Медичні послуги надають Центр первинної медико-санітарної допомоги Лебединської територіальної громади (ЦПМСД) з базуванням у м.Лебедин та 17 кабінетів невідкладної медичної допомоги, що діють при них. Амбулаторні медичні послуги надають 20 сімейних лікарів та 1 педіатр, з якими населенням підписано 29 458 (станом на 14.12.2022) декларацій. Всі лікарі працюють у електронній системі <https://helsi.me/>. Тим не менш, під час підготовки цього звіту стало відомо, що мешканці віддалених населених пунктів не мають достатньо доступу до медичних послуг, а також до аптечних закладів, яких в селах фактично немає.

В Новояворівській міській територіальній громаді освітні послуги надають 16 закладів загальної середньої освіти (7255 учнів), 9 дошкільних навчальних закладів (1681 дітей), 1 дитячо-юнацька спортивна школа (914 дітей), 1 інклюзивно-ресурсний центр, 1 центр професійного розвитку педагогічних працівників. 3046 дітей в 2023 році забезпечено безкоштовним харчуванням. В громаді організовано безкоштовний підвіз учнів з віддалених районів.

Центр надання соціальних послуг Новояворівської міської

ради закупив для 39 дітей з числа внутрішньо переміщених, які навчатимуться на очній формі шкільне приладдя відповідно віку.

Крім цього, Центр надання соціальних послуг Новояворівської міської ради реалізує проект «Дитяча точка «СПІЛЬНО» UNICEF у партнерстві з Благодійним фондом «Української освітньої платформи». До участі у проекті були задіяні внутрішньо переміщені діти та дорослі, з якими проводили різного роду заняття та зустрічі, надавали гуманітарну допомогу, консультаційні послуги тощо.

Заклади охорони здоров'я в громаді представлені КНП «Новояворівська лікарня імені Ю.Липи», які налічує 644 працівника та КНП «Новояворівський центр первинної медико-санітарної допомоги», яким укладено декларації з 50 505 особами. В рамках співпраці з благодійними організаціями та фондами лікарні періодично отримують гуманітарну допомогу.

Зокрема, громадська організація «Гуманітарна допомога Гаддерсфілд для України» та Тім Марсден з міста Гаддерсфілд (Англія) передали [вантаж](#) гуманітарної допомоги для кластерної КНП «Новояворівська лікарня ім.Ю.Липи».

Благодійні організації та фонди надають гуманітарну допомогу мешканцями громади, які того потребують.

На території Новояворівської територіальної громади на первинному обліку у Службі у справах дітей Новояворівської міської ради перебуває 39 дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування. З них 9 дітей-сиріт та 30 дітей, які позбавлені батьківського піклування.

66 дітей з сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та перебувають на обліку у Службі справах дітей Новояворівської міської ради, з них 31 дитина яка набула статусу, як такої, що постраждала внаслідок бойових дій та збройних конфліктів.

Протягом 2023 року для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського

піклування та дітей з сімей СЖО, було виділено 150 тисяч гривень, а зокрема організація заходів до Міжнародного дня захисту дітей, закупівля канцелярського шкільного приладдя перед початком навчального року та закупівля солодких подарунків до дня святого Миколая.

Серед соціальних гарантій діти-сироти, діти, які позбавлені батьківського піклування та перебувають під опікою, щомісячно отримують державну соціальну допомогу, яка призначена на дітей-вихованців та батькам-вихователям, безкоштовне харчування в навчальних закладах, можливість безкоштовного щорічного оздоровлення, одноразова грошова допомога дітям-сиротам та дітям, позбавлених батьківського піклування при досягненні повноліття, одноразова грошова виплата дітям-сиротам та дітям, позбавлених батьківського піклування для придбання шкільного приладдя (у 2023 році сума таких коштів складала 6 500 гривень).

Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які досягли 16 річного віку, у разі відсутності в таких дітей житла мають право зараховуватися на квартирний облік, протягом 2023 року Новояворівською міською радою було придбано житло трьом особам з числа дітей, позбавлених батьківського піклування.

В громаді практикують патронатне виховання. Так в грудні 2023 року за згодою матері, між головою Новояворівської міської ради та патронатним вихователем укладено трьохсторонній договір про влаштування дитини із дитячого закладу в патронатну сім'ю до моменту подолання матір'ю складних життєвих обставин.

В громаді було створено Комісію з питань захисту прав, яка проводить засідання кожні два тижні та займається серед іншого наданням статусу дитини, позбавленої батьківського піклування, зняттям або постановкою на соціальний супровід сімей. Також члени комісії розглядають питання про надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій.

У Трускавецькій міській територіальній громаді освітні послуги надають 8 закладів дошкільної освіти, 8 закладів загальної середньої освіти, 2 позашкільні заклади, 1 інклюзивно-ресурсний центр. Форма

навчання після повномасштабного вторгнення була змішана та дистанційна, станом на 2023 рік - діти навчаються в очному, дистанційному та змішаному форматі, в залежності від розрахункової місткості споруд цивільного захисту, а також від безпекових умов навчальних закладів.

В громаді реалізується навчальний проєкт «Стартап Батяри» до якого долучилися 74 учні Трускавецької громади. «Стартап Батяри 4.0» – навчальна програма та конкурс стартапів для молоді, яка готова розкривати потенціал і втілювати ідеї у життя.

Новітній освітній хаб відкрито у м. Трускавці на базі пансіонату «Пролісок». Мета діяльності освітнього хабу – це організаційна та технічна допомога внутрішньо переміщеним освітянам, молоді, яка здобуває освіту, у доступі до мережі Інтернет, робоче місце для підготовки до роботи з можливістю дистанційно працювати у своєму закладі освіти, навчання студентства, місце для професійного розвитку педагогів та реалізації інноваційних освітніх проєктів. На базі хабу для внутрішньо переміщених освітян та представників громади здійснюється реалізація різних проєктів: тренінги, майстер-класи, воркшопи і заходи, які сприятимуть діалогу, соціальній згуртованості та соціальній адаптації педагогів та студентів.

- Протягом 2023 року в Службі у справах дітей Трускавецької міської ради перебували на обліку(патронаті):

- - 7 сімей, де проживають 12 дітей, які перебувають в складних життєвих обставинах(СЖО)

- - 45 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

- - 162 дітей з особливими потребами.

- В 2023 році проведено 18 засідань Комісії з питань захисту дитини, на яких розглянуто 231 питання, серед яких :

- - надання статусу дитини постраждалої від воєнних дій та збройних конфліктів - 112

- - захист майнових та житлових прав дітей - 43

- - встановлення способів участі батьків, які проживають окремо

від дітей, в житті дитини, визначення місця проживання дитини, доцільність позбавлення батьківських прав - 76.

Впродовж року діти пільгових категорій:

- брали участь в тренінгах з питань екології, безпеки при військових діях (поведінка і безпека на замінованих територіях), надання домедичної допомоги.

- для опікунів, прийомних батьків та дітей, які виховуються в даних сім'ях проведено ряд (4) лекційних занять з питань протидії насильству, дошлюбних стосунків, здорового способу життя, під час яких роздано буклети «Протидія домашньому насильству», «Твоє тіло належить тобі», «Ти і закон» (буклети розроблені службою у справах дітей) В заняттях взяло участь близько 80 учасників.

Протягом року діти пільгових категорій отримували продуктові набори (57 осіб), подарунки до свята Миколая (168 осіб), речі б/в (87 осіб), засоби гігієни (більше 100 осіб).

Службою у справах дітей проводяться перевірки умов проживання дітей пільгових категорій, відвідування за місцем проживання дітей СЖО, представництво інтересів дітей в судових та досудових органах.

Завдяки співпраці з громадськими/благодійними організаціями та фондами протягом 2023 року мешканці Трускавецької міської територіальної громади отримували гуманітарну допомогу. На офіційних ресурсах Трускавецької міської ради анонсувалась і висвітлювалась інформація про це. В рамках реалізації меморандуму, підписаного між Трускавецькою міською радою та Благодійним фондом "NEEKA", було роздано 239 продуктивних наборів для людей похилого віку та сім'ям, де є діти-сироти, без батьків-

ського піклування та з інвалідністю.

Медичні послуги в громаді надаються КНП «Трускавецька міська лікарня» та амбулаторіями. Трускавецька міська лікарня обслуговує місто з населенням 20174 чоловік, з них дорослих – 16910, підлітків – 466, дітей – 3264. Кількість людей працездатного віку – 11259 чоловік, пенсіонерів – 5967 чоловік.

Міська лікарня включає стаціонар на 150 ліжок та поліклініку на 420 відвідувань в зміну (300 – дорослих, 120 – дітей). Ліжкова мережа лікарні становить 150 ліжок.

У закладах освіти громади реалізується проєкт «Почуй Лікаря». Акція, ініційована Департаментом охорони здоров'я Львівської обласної державної адміністрації, підтримана відділом освіти Трускавецької міської ради. Лекції для здобувачів освіти проводять лікарі-інтерни медичних університетів України. Програма проєкту передбачає привернення уваги школярів до здорового способу життя: попередження багатьох захворювань, важливих понять про статевий розвиток, першу медичну допомогу та ментальне здоров'я.

В Корюківській громаді з 6 дошкільних навчальних закладів 3 працюють дистанційно: Олександрівський ДНЗ «Малютко», Наумівський ДНЗ «Сонечко», Перелюбський ДНЗ «Пролісок»; у змішаному форматі працюють 3 заклади - Корюківські ДНЗ №1 «Дельфін» та «Веселка», Сядринський ДНЗ «Барвінок». З 10 закладів загальної середньої освіти - 4 заклади дистанційно (Прибинська, Забарівська гімназії, Перелюбський та Олександрівський ліцеї), 6 в змішаному режимі навчання (Корюківські ліцеї №1, 2, 3, Сядринський, Савинківський та Наумівський ліцеї).

Здійснюється підвіз до 6 закладів, які навчаються у змішаному форматі, задіяно 10 автобусів, 276 дітей підвозяться.

За кошти міжнародних організацій було надано комп'ютери та планшети для забезпечення навчання дітей (для користування вчителями та дітьми, які потребують).

У 5 закладах загальної середньої освіти функціонує 16 інклюзивних класів, в яких навчається 17 дітей з особливими освітніми потребами, 16 асистентів вчителя. В закладах дошкільної освіти – один ДНЗ «Веселка» - одна дитина, один асистент. Педагогічний патронаж (навчання вдома) організовано для 11 здобувачів освіти.

В громаді здійснюються заходи підтримки сімей з дітьми, які опинились в складних життєвих обставинах, надається роз'яснювальна, гуманітарна допомога, здійснюється обстеження сімей з метою перевірки умов проживання дітей в сім'ях. Під соціальним супроводом у відділі соціальних служб ЦНСП Корюківської міської ради перебуває 107 сімей.

Станом на 13.12.2023 року надано 2405 дітям статус дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Від міжнародних фондів Корюківська громада отримує допомогу, яка значно підсилює роботу закладів соціальної сфери та охорони здоров'я. Одним з таких донорів став польський Фонд міжнародної солідарності, який у партнерстві з ВГК (Банк Господарства Крайового) та Європейською комісією закуповує і доставляє гуманітарну допомогу для територіальних громад та органів місцевого самоврядування, які є жертвами російської агресії проти України та/або допомагають внутрішньо переміщеним особам. Громаді передали генератори для закладів критичної інфраструктури, продуктивні набори і деззасоби, які використовуватимуть заклади освіти, медицини, терцентр та дитячі будинки сімейного типу.

В рамках проєкту "Покращення захисту дітей у надзвичайних ситуаціях в Україні через безпечні укриття" Благодійний фонд «Жовто-Блакитні Крила» проводив видачу гуманітарної допомоги у вигляді гігієнічних та продуктивних наборів. Допомога надавалась родинам з дітьми, які навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах Корюківської громади, і належать до пільгових та вразливих категорій.

В Сновській громаді функціонують 9 - закладів дошкільної освіти, з них змішана форма -3, очно- 2, простої - 4. Заклади загальної середньої освіти - 12, з них змішана форма - 7, дистанційна - 5. Підвезення здобувачів освіти у заклади навчання відбувається у закладах де організовано змішану форму навчання. Виключення - 20 кілометрова зона від кордону.

Програми, якими передбачено забезпечення викладачів та здобувачів освіти матеріально-технічними засобами відсутні, але часткове забезпечення відбувається за рахунок проєктної діяльності та гуманітарної допомоги.

Управління освіти ,сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради за сприяння Чернігівської обласної військової адміністрації отрима-

ло 21 планшет та 22 ноутбуки в якості гуманітарної допомоги від Представництва дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) для закладів освіти, які перебувають у 20-ти кілометровій зоні від кордону з РФ. Даному критерію відповідають три заклади Сновської громади: Новоборовицький та Тихоновичський ліцеї, а також Тур'янська гімназія. Планшети призначені для користування учнів 1-4 класів, а хромбуки – для старших учнів 5-11 класів.

У навчальних закладах громади створені інклюзивні класи, які дозволяють брати участь у навчанні дітям з особливими освітніми потребами. Окрім того на базі Сновського ліцею №1 функціонує ресурсна кімната де можна отримати послуги новітнього інклюзивного простору для дітей з особливими освітніми потребами.

Також на базі Сновського ліцею №2 відкрито «Простір можливостей» для батьків та дітей з особливими освітніми потребами.

Реалізуються програми розвитку фізичної культури та спорту, які включають в себе пункти про профілактичні програми раннього виявлення вживання тютюну, алкоголю та наркотиків

В Сновській громаді відсутня локальна програма з розвитку освіти, натомість діяльність здійснюється згідно Закону України про повну загальну середню освіту, нормативно-правових актів обласного рівня, та Стратегії розвитку Сновської ОТГ.

На засіданні виконавчого комітету міської ради 15 грудня 2023 р. надано 217-ти особам статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Загалом такий статус у громаді отримало вже 1017 дітей, це майже 30% від усіх постраждалих (у громаді налічується біля 3,5 тис. дітей, які можуть отримати такий

статус. Це діти, яким станом на 24 лютого 2022 року було менше 18 років).

У структуру Сновського Центру первинної медичної допомоги входять 5 лікарських амбулаторій загальної практики сімейної медицини (м. Сновськ, с. Рогізки, с. Петрівка, с. Нові Боровичі, с. Тур'я), 19 фельдшерських пунктів та 2 фельдшерсько-акушерські пункти. У закладі продовжують використовувати стаціонарозамінні форми лікування – наявне 21 ліжко денного стаціонару. Нині в установі працює 7 лікарів (в т.ч. 2 лікарів загальної практики – сімейної медицини, 2 терапевта, 3 педіатри), один лікар-інтерн, 41 середній медичний працівник та 22 працівники молодшого та обслуговуючого персоналу.

З лікарями закладу уклали декларації 10 669 осіб, що складає 48,7% від загальної кількості населення громади, з них діти до 18 років 2594, (87,5% від загальної кількості дітей).

Висновок

Надання медичних послуг у громадах Черкаської та Львівської області не зазнало суттєвих змін і перебоїв. Це зумовлено здебільшого віддаленістю громад від місць проведення бойових дій та задовільною роботою органів місцевого самоврядування з організації медичних послуг. Прикордонні регіони відчують дефіцит кваліфікованих кадрів та транспортні проблеми доїзду пацієнтів до медичних закладів.

Незважаючи на другий рік повномасштабного вторгнення та десятий рік війни в Україні, громади досі не мають місцевих програм з розвитку освіти, в яких передбачено достатнє виділення коштів на вдосконалення матеріально-технічної бази освітніх закладів для проведення навчання за дистанційною формою.

Діючий воєнний стан та переїзд людей до нових місць проживання створили низку проблем у питаннях надання соціальних послуг як тим, хто мешкав у відносно мирних населених пунктах, так і тим, хто вимушено перемістився до нових місць проживання. Основними стали проблеми щодо строків визначення потреб і стану заявника на отримання соціальних послуг. Органи місцевого самоврядування діють на власний розсуд у питаннях визначення особливостей організації та надання соціальних послуг, враховуючи ситуацію в регіоні, наявний стан речей, свої можливості тощо. Але основним

проблемним питанням є наразі оцінка потреб в громадах, яка допоможе виявити необхідність надання медичних, оздоровчих, соціально-психологічних, реабілітаційних послуг дітям, які постраждали від бойових дій.

Рекомендації

- Проводити постійний аналіз на рівні територіальних громад стану здоров'я дітей та молоді.
- Розробити цільову програму з відновлення фізичного та психологічного стану здоров'я дітей та молоді.
- Розробити та затвердити місцеві програми з розвитку освіти, в яких передбачити виділення коштів на вдосконалення матеріально-технічної бази освітніх закладів для проведення навчання за дистанційною формою.
- Розробити та затвердити програми (або передбачити окремі заходи) щодо надання медичних, оздоровчих, соціально-психологічних, реабілітаційних послуг дітям, які постраждали від бойових дій.
- Передбачити видатки з місцевого бюджету на надання компенсацій на оздоровлення дітям – внутрішньо переміщеним особам, які цього потребують.
- Інформувати громадян вчасно та повно про роботу гуманітарних центрів (штабів), видачу гуманітарної допомоги, можливості оформлення допомоги від держави, міжнародної допомоги тощо.
- Регулярно проводити оцінку потреб населення, в тому числі родин із дітьми, у громаді

ПОЗИТИВНІ ПРАКТИКИ

Молодіжний простір САМ (Сновська ТГ, Чернігівська область)

Передумови:

Молодь - майбутнє країни, розуміючи це кожна громада намагається створити максимально комфортні умови для розвитку молодіжних рухів. З 2020 року у Сновській громаді активно функціонує Молодіжна рада САМ, молодь ставала все більш активною відповідно з'явилась потреба у створенні відкритого простору для молоді громади, де вони можуть вільно обмінюватись думками, навчатись та обмінюватись досвідом. Відсутність такого середовища створювало певні проблеми для повноцінного та всебічного особистого розвитку молоді. Завдяки співпраці з програмою DOBRE ми отримали можливість створити такий простір

Опис практики:

Було проведено опитування щодо потреб молоді громади за результатами якого була виявлена зацікавленість молоді Сновщини у створенні молодіжного простору, де вони могли б вільно спілкуватися та розвиватися. Також висловлювалися пропозиції щодо створення спортивних майданчиків, скейт-парків, тощо. Представниками команди DOBRE був обраний один проєкт для реалізації, а саме Молодіжний простір. За кошти міської ради був зроблений поточний ремонт приміщення на базі Сновського будинку культури, натомість донори закупили необхідне обладнання та техніку.

Результати:

Наразі молодіжний простір САМ активно функціонує вже більше 2 років. До середини 2023 року функціонував на волонтерських засадах завдяки молодіжній раді САМ. Влітку 2023 року у громаді з'явився фахівець з питань молоді (молодіжний працівник). Також багато чого вдається зробити завдяки співпраці з ОМС, Громадськими організаціями, та іншими молодіжними просторами і центрами. Лише за останні півроку на базі молодіжного простору було проведено 69 заходів і залучено близько 1500 учасників. Серед основних напрямків діяльності:

- волонтерство
- формальна та неформальна освіта

- *культурне дозвілля молоді*
- *національно-патріотичне виховання*

Медіалабораторія САМ (Сновська ТГ, Чернігівська область)

Передумови:

На сьогодні в територіальній громаді у молоді обмежені можливості у здобутті сучасних компетентностей, які б забезпечували в подальшому професійний розвиток. Зокрема, молодь обмежена у доступі до сучасних методик, технік та засобів, які б дозволи здобувати знання та уміння в медіа сфері. Опитування потреб молоді засвідчило, що молодь прагне розвивати творчість, реалізувати свої творчі здібності в медіа сфері, застосуванні соціальних мереж для професійного розвитку і т.п. На сьогодні важко віднайти молоду людину, яка б не була присутньою в соціальних мережах і не використовувала їх можливості для самореалізації. Бути успішним в цьому можливо, якщо володієш відповідними компетентностями. Але реалізувати ці прагнення неможливо через відсутність відповідних умов для здобуття відповідних умінь.

Опис практики:

У середині 2023 року було проведено анкетування серед молоді громади, де кожен міг запропонувати свій проєкт, який може бути втілений. У результаті було сформовано 10 проєктних пропозицій, які були подані на голосуванні серед молоді. На зустрічі з експертами Програми DOBRE було представлено 3 фінальні варіанти, які набрали найбільше голосів, представниками програми була підтримана ідея створення Медіалабораторії САМ на базі Сновського ліцею №1. За кошти міської ради було зроблено поточний ремонт приміщення, а донори закупили необхідне обладнання та техніку. Медіабо-

раторія САМ була повністю облаштована у кінці 2023 року і наразі планується її відкриття.

Результати проєкту

Медіалабораторія буде функціонувати як територія для навчання та креативності у сфері створення медіа контенту молоддю. Після обладнання медіа-лабораторії волонтерською групою САМ буде розроблено програму навчальних заходів, організовано роботу молодіжних груп з вироблення медіа контенту різного жанру та формату. На базі медіа-лабораторії діятимуть навчальні гуртки та майстер-класи.

Планується створити медіа-простір для креативного розвитку молоді через опанування медійних навичок та створення відео-, аудіо-, та текстового контенту.

У Золотоніській громаді у 12 школах діє учнівське самоврядування. Спільно з молодіжним центром учні проводять дослідження потреб учнівської молоді.

У межах проєкту Громадська молодіжна школа запроваджено практику проведення діалогових зустрічей з молоддю:

- у вересні 2023 року проведені 3 діалогові зустрічі (16, 23, 30 вересня) з молоддю (залучено до 30 осіб), під час яких розпочато роботу над обговоренням проблем молоді, сформовано перелік потреб молоді в сфері неформальної освіти. Запущено опитування думки молоді онлайн через соцмережі:

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0eefooEqxMFjgUbvvd6guyhz3P4JizWUKABWsud5LqS8icUCR1fUpStexECKJ4Bd3l&id=100064405135357

Серед проблем у громаді учасники відмітили такі:

- - протидія фейковим новинам у місцевих групах соцмереж;
- - екологічна свідомість;
- - занедбаний стан пішохідних доріжок та їх бар'єрність;
- - «кринж-дозвілля» молоді;
- - «несправжаність» учнівського самоврядування, експлуатація активної молоді в навчальних закладах.

у жовтні 2023 року проведено 2 діалогові зустрічі (18 та 19 жовтня, у коледжі та на базі молодіжного центру) з молоддю (залучено до 30 осіб), під час яких тривала робота над обговоренням проблем молоді, сформовано перелік потреб молоді в сфері неформальної освіти: проведення творчих гуртків, вивчення додатково предметів, відновлення секції з волейболу, робота простору емоційного відновлення студентів та зон відпочинку, організація кінопереглядів, музичних вечорів в актовому залі. Серед ініціатив – проведення майстерні меблів. Діалогові зустрічі з молоддю у жовтні:

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0VpptyH3AAWpC6zzDs3NV98fvcMzgsiuFU9MrdTG9iWg9QSC7EbZGb4tPMNiVi6uSI&id=100064405135357

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02XpFmKv3RiXZKpzYX99oTk2mVdcUuCbadqTsEJw7szQUMYN6Pm2aQ9afs9FKMFraAI&id=100064405135357

На діалоговій зустрічі з учнівським самоврядуванням ЗОШ № 3, яка відбулася 22 листопада 2023 року, було розглянуто різні аспекти стосовно шкільного життя та управління. Під час зустрічі обговорювались такі теми як:

- *організація шкільного середовища: обговорення того, як можна покращити умови для навчання та взаємодії в школі;*
- *головні принципи волонтерства: проговорили головні принципи волонтерського руху, добровільність, безоплатність та користь для суспільства;*
- *активності та заходи: питання, пов'язані з організацією різноманітних заходів та подій у школі;*
- *проблеми та ідеї: вислухали проблем, з якими зіштовхуються*

учні, а також обговорили ідей щодо їх вирішення;

- плани на майбутнє: обговорення конкретних планів та ініціатив, які можуть бути впроваджені в майбутньому.

У зустрічі взяли участь 3 осіб волонтерів молодіжного центру. Від школи було залучено 9 осіб, що входять до шкільного самоврядування та є активною молоддю школи. Це було гарним прикладом, як молодь веде діалог з такою ж молоддю. Це поширює тенденцію волонтерства та практично поширюється серед однолітків нашого міста, які вносять позитивні зміни та розпочинають діалоги щодо питань, які хвилюють молодь.

https://www.facebook.com/zolomkj/posts/pfbid0f9Y1fZGWbwaorkvK8AiGgwxAZJEHtEDEEdpG9wC1MaXVfd9YzEsVpYkuGKi7MyEel?locale=uk_UA

У Старостинських округах Золотоніської громади проводиться вивчення потреб молоді.

Фахівці молодіжного центру обговорюють ідеї щодо розвитку молоді в селі: розвиток SOFT skills, згуртування, волонтерство, профорієнтація, надання психологічної підтримки, посилення тих напрямків, які вже діють у селах - можливості для спорту та творчості, створення нових можливостей у сфері національно-патріотичного виховання.

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02vgmnWyTEHCs2YQ3Sk87xhAeM88zLW9t4RB79ym3CQ7MgLTpP46UaBKoeAXp6zm1PI&id=100064405135357&locale=uk_UA

У золотоніській громаді створено Молодіжну раду при виконавчому комітеті Золотоніської міської ради.

Новостворена молодіжна рада буде мати можливість відвідувати сесії міської ради, засідання депутатських комісій, організувати панельні дискусії з депутатами.

У Золотоніській громаді створено молодіжний центр АртПростір, в рамках діяльності якого діють молодіжні ініціативи:

- *Театральна студія «Де поставити кому обираєш ти» ДеКОТ, ми щороку готуємо кілька благодійних вистав.*
- *Безкоштовна музична студія та студії звукозапису. Ці ресурси можуть використати всі охочі та спробувати себе в: грі на різних інструментах, зйомці/монтажу подкастів. Ютуб канал.*
- *Творчі майстерні з стендове моделювання, арт-терапії, культурно-мистецькі події.*
- *Тренінги з неформальної освіти: ораторська майстерність, фінансова грамотність, сталий розвиток, трансформація та вирішення конфліктів, комунікація.*
- *Консультування молоді у реалізації власних ініціатив.*
- *Благодійні концерти та волонтерські акції.*
- *Екологічні акції.*
- *Допомога молоді у навчанні та підготовці до іспитів.*
- *Допомога в інтеграції молоді з родин ВПО до життя в громаді.*

АНАЛІЗ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВИХ РАД

Назва громади.

Кількість дітей у громаді.

Структура виконавчих органів ради, які працюють над питаннями захисту прав дитини.

- *Відповідальні підрозділи за дотримання прав дітей.*
- *Напрями роботи та повноваження підрозділів;*
- *Чисельний склад підрозділів з зазначенням навантаження на одного фахівця підрозділу (Кількість дітей на одну особу).*
- *Чи охоплюють діючі підрозділи всі напрями роботи з дітьми.*
- *Які проблеми виникають при реалізації повноважень у підрозділів.*
- *Пропозиції щодо покращення роботи підрозділів.*

МОНІТОРИНГ СТАНУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ГРОМАДАХ

Розділ «Створення механізмів участі дитини в прийнятті рішень на рівні територіальних громад».

Одним із загальних принципів Конвенції про права дитини є те, що діти мають право брати участь – і бути почутими – у прийнятті всіх рішень, які їх стосуються. Права на участь пов'язані з рівнем зрілості дітей і застосовуються відповідно. Це має на меті підтримати їхній розвиток, але це також допомагає кожному приймати більш обґрунтовані рішення. Це зміцнює суспільство.

Як і дорослі, діти мають право висловлювати свою думку та мирно протестувати. Сьогодні в усьому світі молодь і діти користуються цим правом. Серед інших закликів вони повстають, вимагаючи кліматичної справедливості та расової рівності. Проте їхні перспективи все ще часто ігноруються або відкидаються.

РОЗДІЛ «УЧАСТЬ ДІТЕЙ»

Чи створено у громаді дорадчі органи, які орієнтовані на права дитини						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи проводить роботу дорадчий орган/яка періодичність проведення роботи/які рішення приймаються на рівні дорадчого органу.						
Які категорії дітей залучаються до їх роботи.						

Чи створено учнівське самоврядування в освітніх закладах, які функціонують у громаді				
Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи проводить роботу дорадчий орган/яка періодичність проведення роботи/які рішення приймаються на рівні дорадчого органу, звіти (квартальні, річні)				
Які категорії дітей залучаються до їх роботи (вік, стать, вразливість)				

Чи долучаються діти до формування та впровадження місцевих політик в громаді						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи вивчається думка дітей перед прийняттям місцевих програм та заходів.						
Чи долучаються діти до звітування виконавчих органів рад щодо проведення заходів у сфері захисту прав дітей та реалізації місцевих політик.						
Чи приймають безпосередню участь у прийнятті рішень на рівні громади.						

Чи розроблено та впроваджено інформаційні політики щодо підвищення рівня знань дітей в можливостях реалізації їх права на участь у прийнятті рішень на місцевому рівні						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи розроблено інформаційні матеріали (буклети, довідники) щодо прав дитини						
Чи розроблено інформаційні матеріали (буклети, довідники) щодо механізмів участі дітей						
Чи проводиться інформування на офіційних інформаційних ресурсах рад про наявні можливості участі дітей в прийнятті рішень на рівні громад.						

Чи надається підтримка дітям для реалізації їх проектів, ініціатив у громаді						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи наявні затверджені механізми участі дітей у прийнятті рішень на рівні ТГ						
Чи надається організаційна підтримка дітям на створення та впровадження ініціатив та проектів.						
Чи виділяються кошти у громаді на підтримку молодіжних проектів та ініціатив.						

РОЗДІЛ «ЗАХИСТ ДІТЕЙ»

Створення умов для фізичного захисту дітей у громаді						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи здійснюються заходи з протидії домашньому насильству (Проводиться аналіз місцевих програм з протидії домашньому насильству, заходів відповідальних служб за останній рік).						
Чи забезпечено безпечні умови навчання в освітніх закладах? (Проводиться аналіз наявності бомбосховищ, приміщень, території освітніх закладів шляхом заповнення анкети).						

Чи здійснюється доступ до правосуддя дітей у громаді (Проводиться аналіз можливості заявити про порушення права, створення безпечного середовища при здійсненні правосуддя у справах, що стосується дитини, інформування дітей про механізми захисту їхніх прав).						
---	--	--	--	--	--	--

Чи створені умови для психологічного захисту дітей у громаді.						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи можуть діти звернутися до психолога у громаді? (Проводиться аналіз кількості звернень та фактичний стан інформування дітей про можливість отримання психологічної допомоги)						
Чи облаштовано кабінети психологічної підтримки для дітей у громаді						

РОЗДІЛ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДІТЕЙ»

Чи забезпечується у громаді реалізація права на освіту						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи реалізується у громаді програми з розвитку освіти.						
Кількість закладів дошкільної та середньої освіти, які працюють у громаді з зазначенням формату проведення навчання (очна, дистанційна, змішана)і						

Чи забезпечується підвезення здобувачів освіти до освітнього закладу і у зворотному напрямку.						
Чи наявні програми, якими передбачено забезпечення викладачів та здобувачів освіти матеріально-технічними засобами, які дозволяють організацію та участь у освітньому процесі у онлайн форматі.						
Чи відбувається організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами, а саме: можливість отримання освітніх послуг в інклюзивно-ресурсних центрах та інклюзивних класах; забезпечення матеріально-технічними засобами, які дозволяють організацію та участь у освітньому процесі у онлайн форматі.						
Чи наявні умови для фізичної доступності до приміщень, в яких проходить навчання; наявність підручників.						

Чи забезпечується у громаді реалізація права на охорону здоров'я						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи реалізуються місцеві програми з охорони здоров'я						
Чи проводяться щорічні профілактичні огляди у присутності батьків.						
Чи реалізуються профілактичні програми раннього виявлення вживання тютюну, алкоголю та наркотиків.						

Чи надається медична допомога та реабілітація дітям.						
Чи забезпечується право дітей на безкоштовні медичні послуги та ліки.						

Чи забезпечується у громаді реалізація права на соціальне забезпечення						
Індикатор	Джерело права: (міжнародні стандарти, національне законодавство)	Джерело інформації	Методи збору інформації	Поточна ситуація	Висновки	Чек лист поліпшень
Чи проводяться заходи соціальної підтримки дітей на місцевому рівні.						
Чи проводиться соціальний супровід сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.						
Чи здійснюється організація та забезпечення гуманітарною допомогою дітей.						
Чи надається допомога дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування.						
Чи забезпечується робота з наданням статусу дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройного конфлікту.						
Чи проводяться інформаційні заходи для дітей та молоді щодо порядку реалізації соціальних прав у громаді у тому числі шляхом оприлюднення інформації про соціальні послуги, які надаються у громаді.						

Додаток 1

КАРТА СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЯКОСТІ УКРИТТІВ

Відповідно Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджених Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09 липня 2018 року № 579.

№ з/п	Критерії	Так	Ні
1	Наявність безперешкодного доступу до укриття		
2	Відповідність позначки укриття на онлайн-мапі фактичному розташуванню укриття		
3	Наявність вказівних знаків, що ведуть у напрямку укриття		
4	Двері в укриття відчинені		
5	Наявність справного електропостачання в укритті		
6	Наявність справної каналізації в укритті (туалет, раковина)		
7	Наявність запасу питної води (водопостачання)		
8	Наявність справної вентиляції в укритті		
9	Наявність місць для сидіння (лежання)		
10	Наявність шанцевого інструмента		
11	Наявність засобів пожежогасіння		

СЦЕНАРІЙ ФОКУС ГРУПИ ДЛЯ ПСИХОЛОГІВ

Вступне слово модератора (оголошення теми, час проведення, правила учасникам (підняття руки, безпекові моменти)

Тема та проблематика: відсутність системних психологічних послуг постраждалому населенню в громадах. Необхідність усвідомлення громадськості щодо важливості психологічної допомоги.

Кількість учасників фокус групи 10 - 12 осіб.

Тривалість до двох годин.

Інструкції учасникам: Будь-яка думка цінна, не буває неправильних відповідей чи коментарів. Говоримо по черзі, після того як модератор надасть слово. Правило «піднятої руки» та «вільної ноги».

Початкова стадія. Оголошення загальних положень проблеми.

Основна проблема.

Війна суттєво змінила потреби українського суспільства. Люди зараз живуть новій правовій реальності. З війною кількість, а головне складність психологічних проблем зросла, з'явилися нові потреби, нові ситуації та нові виклики. Це ускладнює ситуацію особливо у випадках відсутності системних психологічних послуг постраждалому населенню.

Також проблема полягає в тому, що результати нашого дослідження матимуть реальну користь тільки у разі розробки та контролю за виконанням конкретних рекомендацій щодо вирішення системних проблем доступності психологічної допомоги. На основі даних звіту надзвичайно важливо розробити конкретні алгоритми подолання системних проблем в цій сфері, скерувати ці алгоритми конкретним адресатам та забезпечити контроль за виконанням рекомендацій.

Після оголошення основної проблеми модератор пропонує учасникам висловитися щодо їхнього бачення як змінилися психологічні потреби в Україні з початком війни.

Питання для обговорення:

- Яка кількість звернень вами наразі опрацьовується?
- Яка категорія населення звертається найчастіше?
- З якими проблемами звертаються найчастіше під час воєнного стану?
- Чи працює з проблемою ментального здоров'я?
- Як часто ви берете участь у навчальних тренінгах і семінарах?
- Чи робите аналіз сучасних психологічних викликів та потреб?
- Що ви пропонуєте для покращення ситуації (як ми можемо покращити послуги?)
- Як ви долучаєте батьків до співпраці?
- Що потрібно для відновлення вашого особистого ресурсу?
- Яка допомога потрібна для покращення результативності в роботі?

В ході фокус-групи модератор, або його асистент фіксує пропозиції та коментарі учасників. Відбраковує коментарі, які не стосуються предмету обговорення. За результатами фокус групи модератор надає звіт, який містить узагальнені відповіді учасників на кожне із наведених вище питань.

Фінальна частина. Включає огляд висловлених позицій, додаткове обговорення думок, які були висловлені в ході дослідження. Вираження подяки за роботу.

АНКЕТА

Шановні мешканці громади!

Просимо вас узяти участь у дослідженні.

Уважно прочитайте запитання та оберіть той варіант (або декілька) відповіді, який відповідає вашій думці, обведіть його кружечком.

Анкета анонімна, прізвище вказувати не потрібно.

Дякуємо за співпрацю!

1. Яким чином забезпечено участь молоді у процесі прийняття рішень на рівні громади? Мають право брати участь у:

- 1) Загальних зборах громадян
- 2) Громадських слуханнях
- 3) Місцевих ініціативах
- 4) Електронних петиціях
- 5) Громадському (партисипаторному) бюджеті
- 6) Громадських консультаціях
- 7) Інше (напишіть) _____

2. Яким чином молоді люди можуть бути долучені до процесу прийняття рішень у вашій громаді?

- 1) Через учнівське самоврядування;
- 2) Через молодіжні ради;
- 2) Через об'єднання у громадські організації;
- 3) Через особисту участь;
- 4) Інше (напишіть) _____

3. У якій сфері відбувається найбільша кількість ініціатив молоді?

- 1) економічній (стосується сфери зайнятості та роботи взагалі, пов'язана з економічним розвитком, подоланням бідності, покращенням економічної ситуації громади)

- 2) політичній (стосується сфери влади, врядування, соціальної політики, впливу на розподіл ресурсів на різних рівнях)
- 3) культурній (стосується різних форм мистецтва та творчості)
- 4) соціальній (стосується життя місцевої громади, місцевих завдань та проблем)

4. Чи залучається молодь до організації і проведення різних подій громади?

1) Так (якщо так, то яких саме?) _____

2) Ні

5. Чи сприяє місцева влада залученню молоді до діяльності у своїх представницькому і виконавчому органах?

- 1) цілком так
- 2) скоріше так
- 3) скоріше ні
- 4) не сприяє

6. Чи має молодь громади інструменти впливу щодо розподілу ресурсів на різних рівнях?

- 1) Так (поясніть) _____
- 2) Ні (поясніть) _____
- 3) Важко відповісти
- 4 Інше (напишіть) _____

7. Чи відбувається співпраця з недержавними організаціями, молодіжними громадськими організаціями та іншими секторами громадянського суспільства й спеціалістами з питань залучення молоді до процесу прийняття рішень на місцевому рівні, підвищення обізнаності та забезпечення можливостей молоді?

- 1) Так
- 2) Ні
- 3) Важко відповісти

4) Інше (напишіть) _____

8. Чи існують місцеві молодіжні центри (комунікаційні площадки), що відіграють роль загальнодоступних інформаційних центрів, включаючи бібліотеки та бази даних?

1) Так (які саме?) _____

2) Ні

3) Важко відповісти

4) Інше (напишіть) _____

9. Чи розроблені та працюють місцеві просвітницькі програми та консультаційні служби для молодих людей, щодо розвитку навичок та компетенцій?

1) Так (які саме?) _____

2) Ні

10. Які засоби електронної комунікації найбільш активно використовуються у вашій громаді?

1) Соціальні мережі (якщо так, яка саме?) _____

2) Електронні додатки-меседжери (якщо так, яка саме?) _____

3) Електронна пошта

4) Веб сайт громади

5) Інше (напишіть) _____

11. Якою мірою молодь обізнана про свої права та механізми їх захисту?

1) Цілком обізнані

2) Переважно обізнані

3) Переважно не обізнані

4) Взагалі не обізнані

12. В якій сфері ви хотіли себе реалізувати? _____

13. Чого на вашу думку бракує у громаді для молоді?

Декілька запитань про Вас особисто:

Ваш вік _____

Стать:

- 1) жіноча;
- 2) чоловіча;

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ В ОПИТУВАННІ!